

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет технологій та сфери обслуговування
Кафедра готельно-ресторанної справи

Орленко О.В.

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних робіт
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр
галузі знань 18 Виробництво та технології
спеціальності 182. Технології легкої промисловості

Херсон - 2017

УДК 658 (076)

Орленко О. В.

Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр галузі знань 18 Виробництво та технології спеціальності 182 Технології легкої промисловості / О.В. Орленко – Херсон: Видавництво ХДУ, 2017. - 66 с.

Укладачі: **Орленко Олена Владиславівна** - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної справи;

Рецензенти: **Жуйков Г.Є.** – доктор економічних наук, професор, перший проректор ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права», м. Херсон.

Мохненко А. С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, фінансів і підприємництва Херсонського державного університету

Обговорено на засіданні кафедри готельно-ресторанної справи
Протокол № 6 від 06.11.2017 р.

Розглянуто на засіданні науково–методичної ради факультету технологій та сфери обслуговування
Протокол № 3 від 07. 11. 2017 р.

Схвалено науково – методичною радою ХДУ
Протокол № 2 від 20 . 12. 2017 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ
Протокол №7 від 26 . 12. 2017 р.

© Орленко О. В., 2017

© ХДУ, 2017

ЗМІСТ

1	Вступ.....	4
2	Практичне заняття № 1. Тема 1. Зовнішнє середовище господарювання підприємств.....	6
3	Практичне заняття № 2. Тема 2. Види підприємств, їх організаційно правові форми.....	9
4	Практичне заняття № 3. Тема 3. Організаційна структура управління підприємством побутового обслуговування.....	16
5	Практичне заняття № 4. Тема 4. Капітал підприємства.....	20
6	Практичне заняття № 5. Тема 5. Нематеріальні ресурси та активи підприємства побутового обслуговування.....	25
7	Практичне заняття № 6. Тема 6. Інвестиційні ресурси підприємства побутового обслуговування.....	31
8	Практичне заняття № 7. Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці.....	35
9	Практичне заняття № 8. Тема 8. Витрати підприємства та формування собівартості послуг.....	42
10	Практичне заняття № 9. Тема 9. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства побутового обслуговування.....	48
11	Практичне заняття № 10. Тема 10. Інноваційні процеси на підприємстві побутового обслуговування.....	54
12	Практичне заняття № 11. Тема 11. Економічна безпека підприємства побутового обслуговування.....	57
13	Задачі.....	60
14	Рекомендована література.....	66

Вступ

Економіка підприємства - це наука про ефективність виробничої діяльності, шляхи та методи досягнення підприємством найкращих результатів за умови найменших витрат.

Програма вивчення нормативної дисципліни «Економіка підприємства» складена у відповідності до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з напряму підготовки 6.140102 «Побутове обслуговування», та охоплює всі змістовні модулі, визначені анотацією для мінімальної кількості годин, передбачених стандартом.

Предметом курсу «Економіка підприємства» є закономірності функціонування і розвитку підприємств в ринкових умовах.

Міждисциплінарні зв'язки. Програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів, базується на вивченні таких нормативних дисциплін, як «Вища математика», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Бухгалтерський облік».

Програма нормативної навчальної дисципліни «Економіка підприємства» пов'язана з усіма дисциплінами, які характеризують управління господарською діяльністю підприємства побутового обслуговування.

Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетенції)

Мета вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є вивчення, узагальнення та систематизація ключових понять прикладної економіки, визначення особливостей підприємств побутового обслуговування та основних умов їхнього ефективного функціонування, та надання майбутнім фахівцям знань і необхідних навичок управління господарською діяльністю підприємства в сучасних ринкових умовах з урахуванням законодавчої бази й соціальних аспектів господарювання.

Основними завданнями, що мають бути вирішені у процесі викладання курсу є надання студентам:

1) усвідомлена того, що є структурними елементами господарської діяльності підприємства побутового обслуговування, що в свою чергу вимагає докорінного знання основ та категорійного апарату економіки підприємства;

2) вміння формування та оцінки основних фондів та оборотних засобів підприємства побутового обслуговування;

3) знання кадрового складу підприємства побутового обслуговування, визначення продуктивності праці робітників, розрахунку оплати праці працівників на базі різних форм та систем оплати праці;

4) вміння провести оцінку ефективності господарської діяльності підприємства; розрахувати прибуток та рівень рентабельності; розрахувати економічну ефективність впровадження інновацій на підприємстві;

5) набуття навичок для прийняття самостійних рішень з різних аспектів господарської діяльності підприємства.

В результаті вивчення дисципліни, фахівець повинен знати: яким чином сформувати основні фонди та оборотні кошти підприємства побутового

обслуговування та в подальшому оцінювати ефективність їхнього функціонування; як грамотно підібрати кадровий склад підприємства і застосувати матеріальне і нематеріальне заохочення праці робітників; які інновації можна запровадити на підприємстві і яким чином оцінити їх ефективність; як оцінити результати фінансово-економічної діяльності підприємства побутового обслуговування та запропонувати напрями покращення фінансового стану підприємства.

Підготовлений фахівець повинен вміти; провести оцінку ефективності функціонування основних фондів та оборотних засобів підприємства; проаналізувати кадровий склад, форми і системи оплати праці на підприємстві та запропонувати напрями їх покращення; вміти оцінювати спроможність підприємства до впровадження інновацій; вміти розраховувати результати фінансово-економічної діяльності підприємства та бачити основні напрями їх покращення.

Дисципліна сприяє задоволенню освітніх інтересів особистості й розвитку таких **компетенцій**: базові знання економічних законів і принципів, законодавство; здатність узгоджувати економічні інтереси; здатність визначати економічну ефективність, робити фінансові розрахунки; здатність давати економічне обґрунтування проекту, оцінювати його ризики, джерела фінансування; володіння методами економічного і фінансового аналізу; здатність застосовувати математичні і статистичні методи до розв'язання економічних завдань; здатність складати, читати і аналізувати первинні документи; володіння навичками роботи з програмним забезпеченням ведення економічної та фінансової звітності.

Практичне заняття № 1
Тема 1. Зовнішнє середовище господарювання підприємств.

Питання для обговорення:

1. Сутність ринкової економіки.
2. Функції ринку.
3. Структура ринку (класифікація ринку за різними критеріями).
4. Ринкова інфраструктура.
5. Особливості становлення ринкових відносин в Україні.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Юридична особа	2. Сектор економіки
3. Мета підприємства	4. Місія підприємства
5. Колективний договір	6. Виробничо-технічна єдність підприємства
7. Економічна єдність підприємства	8. Підприємство
9. Статут	10. Адміністративна функція підприємства
11. Технічна функція підприємства	12. Фінансова функція підприємства
13. Комерційна функція підприємства	14. Організаційна єдність підприємства

- А) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково - дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом та іншими законами.
- Б) організація, яка має у власності, господарському володінні або оперативному управлінні майно, відповідає за своїми зобов'язаннями цим майном, може від свого імені купувати або здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести зобов'язання, бути позивачем та відповідачем у суді.
- В) забезпечення координації дій всіх працівників, управління персоналом та контролю за результатами праці.
- Г) виготовлення продукції або проведення досліджень.
- Д) наявність постійного трудового колективу, організаційної структури й апарату управління, організаційних та управлінських регламентів, інформаційної бази тощо.
- Е) залучення коштів, необхідних для придбання засобів виробництва та

- реалізації продукції.
- Є) побудова організаційної структури, за якої витрати на управління підприємством були мінімальними при збереженні його ефективності.
 - Ж) сукупність інституційних одиниць які мають подібні економічні цілі, функції та поведінку.
 - З) угода між трудовим колективом в особі профспілки та адміністрацією або власником, яка щорічно переглядається і регулює їх виробничі, економічні і трудові відносини.
 - И) генеральна (головна) мета створення та функціонування підприємства.
 - К) умовне аналітичне поняття, яке використовується для стислого опису чинників поведінки підприємства.
 - Л) зібрання обов'язкових правил, що регулюють його взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, а також індивідуальну діяльність.
 - М) єдність усіх структурних підрозділів підприємства, включених у єдиний процес виготовлення продукції або окремих частин готового виробу.
 - Н) єдність методів господарювання, системи обліку та звітності, оцінки діяльності структурних підрозділів.

Тести

1. Первинною ланкою у структурі національної економіки є:
 - а) сукупність юридичних осіб;
 - б) підприємство;
 - в) сукупність індивідуумів.

2. Ринкові умови господарювання підприємства не передбачають:
 - а) конкуренцію;
 - б) централізоване планування;
 - в) наявність приватної власності;
 - г) свободу підприємницького вибору.

3. Вкажіть на правильні відповіді серед наведених нижче. Якщо ринок збалансовано, то:
 - а) покупці та продавці можуть продавати та купувати все, що хочуть, за існуючої ціни;
 - б) тенденції зростання чи падіння ціни немає;
 - в) кількість пропозиції дорівнює кількості попиту; г) всі наведені відповіді правильні;
 - д) жодна з наведених відповідей неправильна.

4. До характерних ознак функціонування підприємства як виробничої системи відносять:
 - а) цілеспрямованість;
 - б) поліструктурність;
 - в) складність;

- г) відкритість;
- д) все вище перелічене.

5. Головне завдання підприємства полягає у:

- а) задоволенні потреб ринку з метою одержання прибутку;
- б) ефективному використанні основних фондів і оборотних засобів;
- в) підвищенні продуктивності праці й ефективному використанні системи мотивації праці;
- г) підвищенні якості продукції, що випускається.

6. Основним документом, що регулює діяльність підприємства є:

- а) Господарський кодекс України;
- б) статут;
- в) ліцензія;
- г) патент.

7. Якщо підприємство належить приватній особі, що наймає для роботи на ньому інших осіб, це підприємство відноситься до такого виду:

- а) сімейне;
- б) індивідуальне;
- в) державне;
- г) приватне.

8. Підприємство втрачає права юридичної особи і вважається ліквідованим з моменту:

- а) втрати власної печатки;
- б) виключення з державного реєстру;
- в) визнання банкрутом;
- г) створення ліквідаційної комісії.

9. На діяльність підприємства опосередковано впливає:

- а) внутрішнє середовище;
- б) макросередовище;
- в) мікросередовище;
- г) усі відповіді правильні.

10. Господарська та економічна діяльність підприємства не залежить від:

- а) планування його діяльності;
- б) економічних відносин з іншими суб'єктами господарювання;
- в) відносин з місцевими радами;
- г) ціноутворення в межах підприємства.

11. Колективний договір укладається:

- а) лише на державних підприємствах;

- б) на всіх підприємствах;
- в) лише на підприємствах, де частка держави у майні становить більше 50%;
- г) на всіх промислових підприємствах.

12. Підприємство в ринковому механізмі характеризується:

- а) дією законів попиту і пропозиції;
- б) рівновагою інтересів покупців та продавців;
- в) дією економічних норм та нормативів;
- г) економічною свободою людини.

13. Класична модель підприємства орієнтована на:

- а) оновлення економічної системи держави;
- б) активне використання нових управлінських рішень для постійного зростання економічної та соціальної ефективності підприємства;
- в) пошук зовнішніх додаткових джерел ресурсів;
- г) максимально ефективне використання наявних ресурсів.

Практичне заняття № 2

Тема 2. Види підприємств, їх організаційно правові форми.

Питання для обговорення:

1. Підприємство як суб'єкт господарювання, ціль його діяльності та правові основи функціонування.
2. Класифікація підприємств по виду й характеру діяльності, розмірах, формах власності, приналежності капіталу, організаційно-правових формах.
3. Форми добровільного та інституціонального об'єднання підприємств і організацій.
4. Основні види підприємств побутового обслуговування.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Унітарне підприємство	2. Корпоративне підприємство
3. Просте товариство	4. Командитне товариство
5. Корпорація	6. Консорціум
7. Концерн	8. Синдикат
9. Трест	10. Холдинг
11. Мале підприємство	12. Товариство з обмеженою відповідальністю
13. Велике підприємство	14. Повне товариство
15. Акціонерне товариство	16. Асоціація

- А) товариство, що створюється внаслідок угоди учасників про об'єднання

їхнього майна та особистої участі в його діяльності. У такому випадку товариство не є юридичною особою і має форму угоди про спільну діяльність, згідно з якою члени не відповідають за борги один перед одним, але несуть солідарну відповідальність за борги товариства усім майном, що йому належить. У такому товаристві кожний член може виступити від свого імені при укладанні різних угод. Загальний дохід товариства розподіляється між учасниками відповідно до умов угоди.

- Б) організація, що складається з одного або кількох учасників, які відповідають усім своїм майном (необмежено відповідальні товариші - комплементарії), і одного або кількох членів, відповідальність яких обмежується їхніми внесками - паями (командитисти).
- В) підприємство, на якому середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам (500 000) євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.
- Г) форма спільної діяльності, яка передбачає наявність статутного капіталу, розділеного на частки, розмір яких визначається засновницькими документами.
- Д) тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо).
- Е) статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.
- Ж) договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.
- З) форма об'єднання суб'єктів господарювання, за якої всі підприємства, що об'єднуються, втрачають свою комерційну та виробничу самостійність, підпорядковуються єдиному органу управління.
- И) договірна форма об'єднання суб'єктів господарювання, учасники якої укладають угоду про регулювання обсягів виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт, про поділ ринків збуту та джерел сировини, наймання робочої сили, установлення рівня заробітної плати та соціальних гарантій для працюючих, про умови продажу та строки платежів тощо.
- К) компанія-власник, статутний капітал якої утворюють контрольні пакети акцій підприємств, що входять до неї.
- Л) об'єднання суб'єктів господарювання, у якому розподіл замовлень на закупівлю сировини та реалізацію виготовленої продукції здійснюється через єдину мережу постачання та збуту.
- М) договірне об'єднання, створене з метою постійної координації

господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації сілських виробництв на основі об'єднання учасника-ми фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників.

- Н) підприємство, що створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства.
- О) товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.
- П) підприємство, на якому середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу (1 000) осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.
- Р) товариство, у якому всі учасники здійснюють статутну діяльність у межах однієї фірми та несуть необмежену відповідальність за спільні борги (відповідають не лише особистою часткою, а й усім своїм майном як солідарні боржники).
- С) підприємство, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства.

Тести

1. Ознаки, за якими підприємства відносять до групи малих підприємств:
 - а) розмір статутного фонду;
 - б) розмір отриманого прибутку;
 - в) чисельність працюючих;
 - г) розмір валового доходу за рік.

2. Схема об'єднання підприємств, що працюють у системі взаємовигідних партнерських відносин, при яких відбувається передача на платній основі торгової марки, технології або лінії виробництва, називається:
 - а) лізингом;
 - б) факторингом;
 - в) франчайзингом;
 - г) опціоном.

3. До прямого державного регулювання діяльності підприємств належить:
- а) ліцензування діяльності, кредитна політика;
 - б) податкова та амортизаційна політика, створення робочих місць;
 - в) податкова та амортизаційна політика, створення робочих місць;
 - г) антимонопольне регулювання, контроль якості продукції, контроль за розміщенням та будівництвом підприємств.

4. Тимчасове статутне об'єднання промислового та банківського капіталу для реалізації спільної мети називаються:

- а) консорціумом;
- б) картелем;
- в) концерном;
- г) корпорацією.

5. За правовим статусом і формою господарювання підприємства класифікуються на:

- а) комерційні, некомерційні;
- б) одноосібні, кооперативні, орендні, господарські товариства;
- в) приватні, колективні, комунальні, державні;
- г) лізингові, промислові, банківські, торговельні, страхові.

6. Повне товариство - це:

- а) об'єднання підприємців яке має статутний фонд, поділений на частини, розмір котрих визначається засновницькими документами, учасники якого несуть відповідальність у межах їхнього внеску;
- б) добровільне об'єднання громадян з метою спільного ведення господарської або іншої діяльності;
- в) добровільне об'єднання громадян, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язання підприємства всім своїм майном;
- г) товариство громадян з тимчасовим володінням й користуванням майном для здійснення підприємницької діяльності.

7. Синдикат - це:

- а) тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення загальної мети;
- б) договірні об'єднання господарюючих суб'єктів на основі інтеграції їх науково-технічних, виробничих та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників;
- в) організаційна форма існування різновиду картельної угоди, що передбачає реалізацію продукції учасників через створюваний спільний збутовий орган або збутову мережу одного з учасників об'єднання;

г) монополістичне об'єднання підприємств, що раніше належали різним підприємцям, в єдиний виробничо-господарський комплекс.

8. Корпорація - це:

- а) договірне об'єднання господарюючих суб'єктів на основі інтеграції їх науково-технічних, виробничих та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного учасника;
- б) найпростіша форма договірного об'єднання підприємств (фірм, компаній, організацій) з метою постійної координації господарської діяльності;
- в) форма статутних об'єднань підприємств, що характеризується єдністю власності і контролю;
- г) договірне об'єднання підприємств переважно однієї галузі для здійснення спільної комерційної діяльності регулювання збуту виготовлюваної продукції.

9. Найпростішою формою об'єднання підприємства є:

- а) концерн;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) консорціум;
- д) холдинг.

10. Форма об'єднання підприємств, за якої суб'єкти втрачають господарську та юридичну самостійність, - це:

- а) концерн;
- б) холдинг;
- в) корпорація;
- г) консорціум.

11. Об'єднання підприємств, очолюване одним або декількома банками, що розпоряджаються капіталом підприємств, які входять в об'єднання, та координують всі сфери їх діяльності, називається:

- а) картель;
- б) консорціум;
- в) фінансово-промислова група;
- г) асоціація.

12. Учасники товариства з обмеженою відповідальністю відповідають за борги товариства:

- а) в межах належних їм акцій;
- б) у межах належних їм внесків;
- в) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
- г) усім належним їм майном;

д) усі відповіді неправильні.

13. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за борги товариства:

- а) в межах належних їм акцій;
- б) у межах належних їм внесків;
- в) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
- г) усім належним їм майном;
- д) усі відповіді неправильні.

14. Учасники повного товариства відповідають за борги товариства:

- а) в межах належних їм акцій;
- б) у межах належних їм внесків;
- в) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
- г) усім належним їм майном;
- д) усі відповіді неправильні.

15. Учасники командитного товариства відповідають за борги товариства:

- а) в межах належних їм акцій;
- б) у межах належних їм внесків;
- в) частина учасників – усім майном, інші – в межах належних їм внесків;
- г) усім належним їм майном;
- д) усі відповіді неправильні.

16. Промислово-фінансова група має статус юридичної особи:

- а) так;
- б) ні.

17. Підприємство або інший суб'єкт господарювання, створений юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їхнього майна й участі в підприємницькій діяльності з метою одержання прибутку, називається:

- а) акціонерним товариством;
- б) суб'єктом підприємницької діяльності;
- в) господарським товариством;
- г) виробничим кооперативом;
- д) товариством з додатковою відповідальністю.

18. Залежно від способу заснування та формування статутного фонду підприємство може бути:

- а) унітарним;
- б) господарським товариством;
- в) акціонерним товариством;
- г) державним;
- д) приватним.

19. Підприємство, яке створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує статутний фонд не поділений на частки, розподіляє доходи та керує підприємством, називається:

- а) корпоративним;
- б) приватним;
- в) унітарним.

20. Підприємство в статутному фонді якого іноземна інвестиція становить 10 % відноситься до:

- а) національного підприємства;
- б) підприємства з іноземними інвестиціями;
- в) іноземного підприємства.

21. Договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств – це:

- а) корпорація;
- б) консорціум;
- в) асоціація;
- г) концерн;
- д) холдинг.

22. Тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети – це:

- а) корпорація;
- б) консорціум;
- в) асоціація;
- г) концерн;
- д) холдинг.

23. Корпорація створюється за рішенням Кабінету міністрів України:

- а) так;
- б) ні.

24. Промислово – фінансова група створюється за рішенням Кабінету міністрів України:

- а) так;
- б) ні.

25. Перевагами акціонерного товариства є:

- а) обмежена відповідальність учасників;
- б) можливість залучення великого капіталу для підвищення фінансової стійкості;
- в) можливість отримання учасниками своєї частки в статутному фонді при виході з товариства;

- г) спрощена організаційна структура;
- д) фіксований склад учасників.

26. Згідно з законодавством України створення об'єднань підприємств погоджується з:

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) антимонопольним комітетом України;
- в) відповідним міністерством та відомством.

Практичне заняття № 3

Тема 3. Організаційна структура управління підприємством побутового обслуговування.

Питання для обговорення:

1. Організаційні структури управління підприємствами,- їх види і характеристика.
2. Принципи формування ефективної організаційної структури підприємства.
3. Сутність процесу управління підприємством.
4. Функції управління, їх характеристика.
5. Методи і моделі управління підприємством.
6. Принципи ефективної побудови організаційних структур управління підприємством побутового обслуговування.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Підприємництво	2. Суб'єкти підприємницької діяльності
3. Творча функція підприємницької діяльності	4. Ресурсна функція підприємницької діяльності
5. Організаційно-супровідна функція підприємницької діяльності	6. Економічний механізм підприємницької діяльності
7. Соціальний механізм підприємницької діяльності	8. Організаційний механізм підприємницької діяльності
9. Договір	10. Інноваційне підприємство
11. Виробнича кооперація	12. Проектне фінансування
13. Управління за контрактом	14. Підрядне виробництво
15 Бартерні операції	

- А) генерування й активне використання новаторських ідей і пілотних проектів, готовність до виправданого ризику та вміння ризикувати в бізнесі (підприємстві).
- Б) формування й продуктивне використання власного капіталу, а також інформаційних, матеріальних і трудових ресурсів.
- В) практична організація маркетингу, виробництва, продажу, реклами та інших господарських справ, використання вартісних інструментів, які є необхідною передумовою функціонування підприємства в ринкових умовах.
- Г) особливий новаторський процес, спрямований на пошук нових можливостей, досягнення комерційного ефекту від використання нововведень.
- Д) форма партнерських зв'язків, здійснюваних через передачу одним підприємцем іншому «ноу-хау» управлінського характеру і забезпечення тим іншим інвестування процесу практичного його використання.
- Е) здійснення замкнутого виробничого циклу готового до споживання продукту всіма партнерами спільно, причому кожний з них виконує свою частку робіт у рамках єдиного виробничого процесу.
- И) форма підприємницького співробітництва за якої: один партнер зобов'язується фінансувати реалізацію підприємницького проекту іншого партнера або партнер-розробник пропонує іншому партнеру здійснювати практичну його реалізацію і зобов'язується фінансувати всі необхідні роботи.
- К) форма юридично оформлених відносин між підприємцями відповідно до якої один з них здійснює цільове виробництво продукції на пряму вказівку іншого.
- Л) форма реалізації укладеної угоди в натуральній формі згідно з попередньо узгодженою номенклатурою обмінюваних товарів, а також узгодженими строками взаємних поставок продукції.
- М) форма документально закріплених партнерських зв'язків.
- Н) ініціативна самостійну господарсько-комерційна діяльність окремих фізичних та юридичних осіб, зорієнтована на отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту. Така діяльність здійснюється підприємцем від свого імені, на власний ризик і з особистою майновою відповідальністю.
- О) урахування інтересів підприємця та інших учасників підприємницького процесу.
- П) правоздатні та працездатні громадяни України та іноземці, колективи громадян, об'єднання громадян, індивідуальні, сімейні, приватні, колективні, державні, спільні та інші види, типи й категорії підприємств, створення яких не суперечить законодавчим актам України.
- Р) формування ланок організації підприємницької діяльності протягом повного життєвого циклу підприємницької структури.

Тести

1. Підприємницька діяльність у сфері посередництва практично здійснюється у формі:
 - а) агентування;
 - б) інноваційної діяльності;
 - в) торгово-комерційної діяльності;
 - г) біржового підприємництва.

2. Юридична назва підприємницьких утворень (партнерів, сторін договору) має бути зазначена у:
 - а) преамбулі (вступній частині) договору;
 - б) основній частині договору;
 - в) заключній частині договору;
 - г) в примітках.

3. До прямого державного регулювання діяльності підприємств відносять:
 - а) встановлення тарифної системи оплати праці;
 - б) державний контроль за якістю продукції;
 - в) державне регулювання фонду оплати праці;
 - г) розробка положень підприємницького права.

4. Непряме регулювання діяльності підприємств здійснюється у формі:
 - а) виконання умов соціального законодавства;
 - б) контролю за якістю продукції;
 - в) укладання колективних договорів;
 - г) державної реєстрації створення підприємств.

5. Державне регулювання підприємництва – це:
 - а) обмеження у здійсненні підприємницької діяльності;
 - б) визначення суб'єктів підприємницької діяльності;
 - в) регламентація поведінки суб'єктів підприємницької діяльності.

6. Якій сфері підприємницької діяльності властивий підвищений ризик:
 - а) виробничого підприємництва;
 - б) інноваційного підприємництва;
 - в) фінансового посередництва;
 - г) торговельного посередництва.

7. Що лежить в основі ефекту підприємницької діяльності:
 - а) підприємницька ідея;
 - б) новаторська ініціативна діяльність;
 - в) бажання і можливості підприємця;
 - г) отримання прибутку як результату підприємницької діяльності.

8. Що є передумовою припинення підприємницької діяльності відповідно до Господарського Кодексу України:
- а) власна ініціатива підприємця;
 - б) закінчення строку дії ліцензії;
 - в) припинення існування підприємця;
 - г) рішення суду у випадках, передбачених Господарським Кодексом та іншими законами;
 - д) все перелічене є вірним.
9. Хто з науковців характеризував підприємця як самостійного товаровиробника, в діяльності якого обов'язково присутні фактор ризику:
- а) Ж.-Б. Сей;
 - б) Й. Шумпетер;
 - в) Р. Кантільйон;
 - г) Дж. М. Кейнс.
10. Хто з науковців розглядав підприємництво як універсальну функцію будь-якої економічної системи, що поєднується з іншими видами діяльності:
- а) Ж.-Б. Сей;
 - б) Й. Шумпетер;
 - в) Р. Кантільйон;
 - г) Дж. М. Кейнс.
11. Оберіть головні умови здійснення підприємницької діяльності:
- а) автономність підприємця, повна відповідальність підприємця за наслідки здійснення своєї діяльності, орієнтація на комерційний успіх;
 - б) наявність фінансових ресурсів, доступність інформації, відсутність бар'єрів входження на ринок;
 - в) існування незадоволеного попиту споживачів, орієнтація підприємця на комерційний успіх.
12. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути:
- а) юридичні особи різних форм власності;
 - б) правоздатні та дієздатні громадяни України та іноземці, колективи громадян, об'єднання громадян, індивідуальні, сімейні та інші типи й категорії підприємств, створення яких не суперечить законодавчим актам України;
 - в) правильної відповіді немає.
13. Підприємець виконує такі функції:
- а) комерційна, ресурсна, фінансова, організаторська;
 - б) управлінська, комерційна, інноваційна;
 - в) ресурсна, управлінська, інноваційна, ризикова.
14. Підприємницька діяльність здійснюється на основі таких принципів:
- а) вільний вибір діяльності, вільне наймання працівників, вільне розпорядження прибутком;

- б) залучення і використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів, саморозвитку, незалежності;
- в) всі відповіді вірні.

15. До ризиків, що не страхуються у підприємницькій діяльності, належать:
- а) неконтрольованість витрат, зміни цін постачальників, ризик пожежі;
 - б) ризик виникнення стихійних лих, форс-мажорних обставин при веденні господарської діяльності.
 - в) невизначеність і зміни попиту, зміни у смаках споживачів, зміни у державній економічній політиці.

Практичне заняття № 4 **Тема 4. Капітал підприємства.**

Питання для обговорення:

1. Сутність капіталу, його класифікація
2. Класифікація основних фондів. Оцінка основних фондів. Первісної, відбудовної, залишкова й ліквідаційна вартості основних фондів. Індксація вартості основних фондів.
3. Знос основних фондів. Амортизація. Методи нарахування амортизації.
4. Показники стану й ефективності експлуатації основних фондів промислового підприємства.
5. Оборотний капітал підприємства, його сутність і склад. Сутність оборотних засобів. Кругообіг оборотних засобів.
6. Джерела утворення оборотних засобів підприємства побутового обслуговування.
7. Нормовані й ценормовані оборотні засоби. Методи розрахунку нормованих оборотних засобів.
8. Розрахунок нормативів обігових коштів в окремих елементах.
9. Основні показники рівня використання оборотних фондів підприємства.
10. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Оборотні фонди	2. Оборотні кошти
3. Власні оборотні кошти	4. Оборотні виробничі засоби
5. Виробничі запаси	6. Незавершене виробництво
7. Напівфабрикати власного виготовлення	8. Витрати майбутніх періодів
9. Норма витрат матеріальних ресурсів	10. Норма оборотних коштів

11. Норматив оборотних коштів	12. Абсолютне вивільнення оборотних коштів
13. Відносне вивільнення оборотних коштів	14. Транспортний запас
15. Поточний запас	16. Підготовчий (технологічний) запас
17. Резервний (страховий запас)	18. Коефіцієнт оборотності
19. Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	

- А) мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей для організації безперебійного виробничого процесу, що розраховується в днях запасу.
- Б) оборотні кошти, що обслуговують сферу виробництва і виступають у вигляді предметів праці.
- В) грошовий вираз вартості мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей.
- Г) предмети праці, які повністю були оброблені в одному виробничому підрозділі (цеху), але подальше оброблення повинні пройти в інших підрозділах (цехах).
- Д) запас, що створюється на період з моменту оплати виставленого постачальником рахунку до прибуття вантажу на склад підприємства.
- Е) запас, що створюється для забезпечення безперебійного процесу виробництва матеріальними ресурсами в період між двома черговими поставками.
- Ж) сукупність коштів, що забезпечує поточну діяльність підприємства.
- З) коефіцієнт (показник), що відображає пряме зменшення залишків оборотних коштів порівняно з їх нормативом (або із залишками попереднього періоду) при збереженні або підвищенні обсягів реалізації продукції за розрахунковий період.
- И) показник, що відображає стабільність або зростання оборотних коштів при зростанні обсягів реалізації продукції.
- К) запас, що формується на випадок можливих перебоїв у поставці (інших непередбачених обставин).
- Л) кошти, які постійно перебувають у розпорядженні підприємства і формуються за рахунок власних ресурсів.
- М) запас, що створюється на період, необхідний для приймання, складування та підготовки до виробничого використання (надання сировині якостей, за яких можливе її використання).
- Н) частина оборотних фондів, до складу яких входять сировина, основні та допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини для ремонту, інші матеріали.
- О) предмети праці, які перебувають у процесі виробництва на різних стадіях оброблення безпосередньо на робочих місцях у цехах, на дільницях, або ж

- у процесі транспортування під одного робочого місця до іншого.
- П) гранично допустима величина витрат на виготовлення продукції за умов конкретного виробництва з урахуванням застосування найпрогресивнішої технології та сировини (матеріалів) найвищого гатунку.
 - Р) коефіцієнт, який показує, скільки оборотів здійснили оборотні кошти за певний період часу.
 - С) частина виробничих фондів, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, при цьому переносять усю свою вартість на створювану продукцію і змінюють свою натуральну форму. Речовим змістом оборотних фондів є предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються в готову продукцію, становлячи її матеріальну основу, або сприяють її створенню.
 - Т) коефіцієнт, який визначає скільки оборотних коштів припадає на одну грошову одиницю (гривню) реалізованої продукції за певний період.
 - У) грошові витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені частинами в наступних періодах.

Тести

1. До оборотних засобів не належать:
 - а) сировина і основні матеріали;
 - б) тара і паливо;
 - в) верстати;
 - г) грошові засоби.

2. Які з перелічених елементів входять до складу ненормованих оборотних засобів:
 - а) запаси тари і палива;
 - б) витрати майбутніх періодів;
 - в) готові товари на складі;
 - г) грошові засоби.

3. Основні шляхи скорочення норм виробничих запасів матеріальних ресурсів:
 - а) скорочення періоду поставки;
 - б) розвиток прямих господарських зв'язків;
 - в) розрахунок чеками;
 - г) довгострокові контракти з постачальниками.

4. Які елементи включають до складу оборотних фондів підприємства:
 - а) витрати майбутніх періодів;
 - б) залишки готової продукції;
 - в) грошові засоби на розрахунковому рахунку.

5. Виділяють такі виробничі запаси матеріальних ресурсів:
 - а) внутрівиробничий;
 - б) страховий;

- в) точки замовлення;
- г) вірної відповіді немає.

6. Яка з наведених відповідей правильна:

- а) незавершене виробництво входить до складу оборотних фондів;
- б) незавершене виробництво входить до складу фондів обігу;
- в) незавершене виробництво входить до складу оборотних засобів.

7. Які з перелічених елементів включають до нормованих оборотних засобів:

- а) відвантажена неоплачена продукція;
- б) грошові засоби;
- в) витрати майбутніх періодів;
- г) усі відповіді вірні.

8. Прискорення оборотності оборотних засобів сприяє:

- а) удосконаленню структури оборотних засобів;
- б) збільшенню суми нормованих оборотних засобів для такого самого обсягу продукції;
- в) збільшенню випуску продукції при такій самій сумі нормованих оборотних засобів;
- г) підвищенню фондівдачі.

9. Незавершене виробництво – це:

- а) незакінчена обробкою продукція на складі;
- б) вартість продукції з незакінченою обробкою, яка знаходиться на обладнання у цеху;
- в) незакінчена продукція, що знаходиться на робочому місці, у технічному контролі, на складі готових деталей.

10. Які елементи входять до фондів обігу:

- а) запаси сировини й матеріалів;
- б) витрати майбутніх періодів;
- в) паливо;
- г) товари на складі.

11. До фондів обігу відносяться:

- а) матеріальні ресурси підприємства;
- б) готова продукція на складі підприємства, відвантажена продукція, грошові кошти в розрахунках (каса, розрахунковий рахунок, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги);
- в) готові вироби, відвантажені споживачам, грошові кошти в акціях, на розрахунковому рахунку, в касі;
- г) транспортні засоби підприємства, виробничі будівлі, споруди; д) прибуток, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

12. Чим відрізняються обігові фонди та фонди обертання:

- а) натурально-речовим складом;
- б) характером перенесення вартості на вартість готової продукції;
- в) часом застосування у виробничому процесі.

13. Обігові фонди представляють собою:

- а) предмети праці, що беруть участь у виробничому процесі та переносять свою вартість на вартість виробленої продукції;
- б) засоби та предмети праці, що має підприємство та використовує у виробничому процесі;
- в) предмети та засоби праці, котрі беруть участь тільки у одному виробничому циклі, за який повністю переносять вартість на вартість виробленої продукції.

14. Покупні напівфабрикати належать до:

- а) незавершеного виробництва;
- б) виробничих запасів;
- в) готової продукції;
- г) витрат майбутніх періодів.

15. За принципом організації оборотні засоби поділяються на:

- а) стійкі пасиви та активи;
- б) власні та залучені;
- в) нормовані та ненормовані.

16. Показник, який визначає кількість оборотів, що роблять оборотні засоби за певний період, називається:

- а) період обороту;
- б) фондівдача;
- в) коефіцієнт оборотності;
- г) коефіцієнт збереження.

17. Резерв часу, який дорівнює половині інтервалу між двома поставками матеріального ресурсу, називається запасом:

- а) поточним;
- б) страховим;
- в) підготовчим;
- г) транспортним.

18. Якщо коефіцієнт оборотності оборотних засобів дорівнює 2, то фондомісткість становить:

- а) 2;
- б) 20;
- в) 22;
- г) 0,5.

19. Незавершене виробництво входить до складу: а) оборотних фондів;
б) фондів обігу;
в) основних фондів;
г) правильна відповідь відсутня.
20. До норми запасу часу в днях при нормуванні оборотних засобів у виробничих запасах не належить запас часу:
а) для підготовки сировини до виробництва;
б) на випадок зриву поставок;
в) для підготовки партії виготовленої продукції для відвантаження покупцям;
г) на транспортування сировини.
21. Витрати на виконання науково-дослідних, раціоналізаторських робіт, освоєння нової техніки є:
а) незавершеним виробництвом;
б) виробничими запасами;
в) витратами майбутніх періодів;
г) правильна відповідь відсутня.
22. Якщо коефіцієнт оборотності становить 10, то тривалість обороту у році становитиме:
а) 36;
б) 360;
в) 100;
г) 10.
23. Мінімальний запас оборотних коштів у виробничих запасах не враховує тривалість в днях запасу:
а) поточного;
б) страхового;
в) підготовчого;
г) транспортного.

Практичне заняття № 5

Тема 5. Нематеріальні ресурси та активи підприємства побутового обслуговування.

Питання для обговорення:

1. Визначення й види нематеріальних ресурсів підприємства, і їхній вплив на конкурентоздатність продукції підприємства на ринку.
2. Класифікація нематеріальних активів і об'єктів інтелектуальної власності.
3. Об'єкти промислової власності.
4. Авторські й суміжні права.
5. Знаки для товарів і послуг.

6. Комерційні найменування. Комерційна таємниця підприємства й ноу-хау.

7. Франчайзинг.

8. Правовий захист і санкції за несумлінне використання об'єктів інтелектуальної власності.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Ліцензія	2. Раціоналізаторська пропозиція
3. Об'єкти промислової власності	4. Інтелектуальна власність
5. Фірмове найменування	6. Суміжні права
7. Товарний знак	8. Промисловий зразок
9. Корисна модель	10. Винахід
11. Зазначення походження товару	12. Об'єкти авторських та суміжних
13. Торгова марка	14. Патент
15. Нематеріальні активи	16. Комерційна таємниця
17. Гудвіл	18. Нематеріальні ресурси
19. Ноу-хау	

- А) складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду.
- Б) права на володіння і використання об'єктів інтелектуальної власності або обмежених ресурсів, а також інші майнові права.
- В) визначення результатів творчої праці людини та позначення належності таких результатів відповідним суб'єктам творчої діяльності, а також закріплення за цими суб'єктами особистих прав, пов'язаних з розробкою та використанням створених ними інтелектуальних продуктів.
- Г) винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження товару, а також способи захисту від недобросовісної конкуренції.
- Д) твори у галузі науки, літератури, мистецтва; комп'ютерні програми, бази даних; топології інтегральних мікросхем; права виконавців, виробників фонограм та організації мовлення.
- Е) права, які примикають до авторського права, є похідними від нього.
- Ж) результат творчої діяльності людини в будь-якій галузі технології.
- З) вирішення пристрою або його складових частин. результат творчої діяльності людини, об'єктом якої може бути конструктивне вирішення пристрою або його складових.
- И) результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.
- К) оригінальні позначення, з допомогою яких товари і послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших осіб.
- Л) стале позначення підприємства, від імені якої здійснюється виробнича або інша діяльність.
- М) позначення, за яким товари та послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб.

- Н) інформація, яка має реальну або потенційну комерційну цінність для виробництва, до та після продажного обслуговування й експлуатації продукції у всіх галузях господарської діяльності; недоступна для ознайомлення невизначеному колу осіб без дозволу власника такої інформації; передається від розроблювача замовнику або користувачу у режимі конфіденційності.
- О) технічне вирішення, яке є новим і корисним для підприємства, для якого воно подано.
- П) відомості, безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства, які не є державними таємницями і розголошення яких може завдати шкоди інтересам підприємства.
- Р) нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо.
- С) документ, що видається ліцензійною палатою або уповноваженим органом, згідно з яким власник ліцензії має право займатися певним видом підприємницької діяльності.
- Т) дозвільний документ, що дає право здійснювати окремі види діяльності.

Тести

1. Нематеріальні активи підприємства – це:
 - а) складова частина потенціалу підприємства, яка забезпечує економічну користь протягом тривалого періоду і не має матеріальної основи;
 - б) реальні інвестиційні проекти, об'єкти нерухомості та різноманітні фінансові інструменти;
 - в) ресурси, кількість яких фіксована і має певні межі;
 - г) цінності, що не є фізичними об'єктами, але мають вартість, оцінку; права власності і захист доступу до нематеріальних ресурсів підприємства та їх використання в господарській діяльності з метою одержання прибутку.
2. Об'єкт промислової власності, який може виступати у формі нового пристрою, речовини, штаму мікроорганізму, а також способів їх одержання – це:
 - а) винахід;
 - б) промисловий зразок;
 - в) «ноу-хау»;
 - г) раціоналізаторська пропозиція.
3. Нове художньо-конструктивне вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних та естетичних властивостей – це:
 - а) винахід;
 - б) промисловий зразок;

- в) «ноу-хау»;
- г) раціоналізаторська пропозиція.

4. Інформація, яка має реальну або потенційну комерційну цінність для виробництва, до та після продажного обслуговування й експлуатації продукції у всіх галузях господарської діяльності – це:

- а) винахід;
- б) промисловий зразок;
- в) «ноу-хау»;
- г) раціоналізаторська пропозиція.

5. Технічне рішення, яке є новим і корисним для підприємства, для якого воно подано – це:

- а) винахід;
- б) промисловий зразок;
- в) «ноу-хау»;
- г) раціоналізаторська пропозиція.

6. Новизна якого з нематеріальних ресурсів має локальний характер:

- а) патентної грамоти;
- б) роялті;
- в) гудвілу;
- г) раціоналізаторської пропозиції.

7. Охоронний документ, виданий державним органом, що підтверджує право його власника на відповідний об'єкт промислової власності – це:

- а) сертифікат;
- б) патент;
- в) стандарт;
- г) ліцензія.

8. Дозвіл на використання нематеріального ресурсу протягом певного терміну за обумовлену винагороду – це:

- а) сертифікат;
- б) патент;
- в) ліцензія;
- г) свідоцтво.

9. Роялті – це:

- а) одноразова винагорода за право користування об'єктом ліцензійної угоди;
- б) періодичні відрахування протягом дії ліцензійної угоди;
- в) дозвіл на використання нематеріального ресурсу;
- г) немає вірної відповіді.

10. Вкажіть нематеріальні ресурси, які є об'єктами промислової власності:

- а) «ноу-хау»;
- б) гудвіл;
- в) промислові зразки;
- г) сировина, матеріали.

11. Паушальна виплата – це:

- а) одноразова винагорода за право користування об'єктом ліцензійної угоди;
- б) періодичні відрахування протягом дії ліцензійної угоди;
- в) дозвіл на використання нематеріального ресурсу;
- г) немає вірної відповіді.

12. До об'єктів промислової власності належать:

- а) корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, «ноу-хау»;
- б) винаходи, промислові зразки, корисні моделі;
- в) винаходи, «ноу-хау», комерційна таємниця;
- г) промислові зразки, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції.

13. Товарні знаки – це:

- а) оригінальні позначення, за допомогою яких товари і послуги одних виробників відрізняються від однорідних товарів і послуг інших виробників;
- б) сталі позначення підприємства або особи, від імені якої здійснюється виробнича та інша діяльність;
- в) відомості, безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства;
- г) документи, що підтверджують права їх власників на відповідні об'єкти промислової власності.

14. Фірмове найменування – це:

- а) стала назва підприємства, від імені якого здійснюється виробнича та інша діяльність;
- б) назва фірми, яка може змінюватись із зміною організаційно-правової форми її існування;
- в) позначка, яка ставиться на кожній одиниці виробу підприємства.

15. Права організації мовлення відносяться до:

- а) суміжних прав;
- б) авторських прав;
- в) «ноу-хау»;
- г) усі відповіді невірні.

16. Оригінальні позначки, які мають правовий захист і призначені для виокремлення товару серед інших аналогічних називаються:

- а) гудвілом;
- б) товарним знаком;
- в) корисною моделлю;

г) місцем походження товару.

17. Право власності на промислові зразки засвідчується:

- а) товарним знаком;
- б) роялті;
- в) ліцензією;
- г) патентом.

18. Витратний підхід до оцінювання нематеріальних активів визначає їх вартість через:

- а) майбутні доходи;
- б) порівняння з аналогічними активами;
- в) витрати на їх придбання або створення;
- г) усі відповіді невірні.

19. До об'єктів промислової власності належать:

- а) корисна пропозиція;
- б) товарний продукт;
- в) товарний знак;
- г) зразок готової продукції.

20. Дозвіл на використання нематеріальних ресурсів називається:

- а) патентом;
- б) суміжним правом; в) авторським правом; г) ліцензією.

21. До нематеріальних ресурсів підприємства належать:

- а) бази даних та бази знань;
- б) лани виробничої діяльності;
- в) штатний розклад;
- г) усі відповіді невірні.

22. Для зазначення авторських прав використовують таку позначку:

- а) ®;
- б) тм;
- в) €;
- г) ©.

23. Норми амортизації нематеріальних активів встановлюються, виходячи із:

- а) нормативних документів, де вони чітко визначені і зафіксовані;
- б) терміну корисного використання нематеріального активу;
- в) 10-річного терміну використання нематеріального активу;
- г) нормативного терміну використання нематеріального активу.

Практичне заняття № 6

Тема 6. Інвестиційні ресурси підприємства побутового обслуговування

Питання для обговорення:

1. Сутнісна і структурна характеристика інвестицій.
2. Визначення необхідного обсягу виробничих інвестицій (капітальних вкладень).
3. Оцінка економічної ефективності капітальних вкладень.
4. Основні чинники підвищення ефективності капітальних вкладень.
5. Інвестиційні проекти підприємств та організацій

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Інвестиційний проект	2. Ставка проценту
3. Ануїтет	4. Концепція проекту
5. Монопроект	6. Дисконтування
7. Мегапроект	8. Життєвий цикл
9. Компаундування	10. Мультипроект
11. Грошовий потік	12. Резюме проекту
13. Функціональний проект	14. Матричний проект
15. Відособлений проект	16. Теперішня вартість грошей
17. Майбутня вартість грошей	18. Проект
19. Проектний аналіз	20. Інфляційна премія

- А) система організаційно-правових і розрахунково – фінансових документів, необхідних для виконання певних дій, або таких дій, що описують ці дії.
- Б) методологія, яка застосовується для визначення, порівняння та обґрунтування альтернативних управлінських рішень і проектів, що дозволяє, в свою чергу, здійснювати вибір і приймати вивірені рішення в умовах обмеженості ресурсів.
- В) комплекс заходів, що здійснюються інвестором з метою реалізації свого плану нарощування капіталу.
- Г) визначення основних особливостей проекту як об'єкта дослідження.
- Д) окремий проект різних типів, видів та масштабів;
- Е) комплексний проект, що складається з ряду монопроектів і потребує застосування багатопроєктного управління;
- Ж) цільові програми розвитку регіонів, галузей та інших утворень, які включають до свого складу ряд моно- і мультипроектів;
- З) концепція, що розглядає проект як послідовність фаз, подій та етапів, кожна з котрих має свою назву та часові межі.
- И) процес визначення теперішньої вартості потоку готівки шляхом коригування майбутніх грошових надходжень за допомогою коефіцієнта дисконтування.
- К) операція, що дозволяє визначити величину остаточної майбутньої вартості за

- допомогою складних процентів.
- Л) різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей, фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду.
 - М) самостійна організаційна структура, для вирішення завдань якої створюється спеціальна робоча група, яка після вирішення завдання розпускається.
 - Н) проект, який здійснюється в існуючих функціональних підрозділах підприємства.
 - О) проект, який уособлює якості структур як відособленого, так і функціонального проектів.
 - П) характеристика основних аспектів розроблюваного проекту (концепції, техніко-економічного обґрунтування, форм реалізації проекту).
 - Р) сума інвестованих у теперішній момент коштів, в яку вони мають перетворитися через певний проміжок часу з урахуванням певної ставки процента.
 - С) визначення вартості рівновеликих платежів (або надходжень), які здійснюються через однакові проміжки часу продовж певного періоду.
 - Т) вимір часової вартості грошей, суму процента на інвестиції, яка може бути отримана за даний період часу.
 - У) премія за інфляційне очікування, яку інвестори додають до реального, вільного від ризиків рівня доходу (норми прибутку).
 - Ф) сума майбутніх грошових надходжень, що наведені з урахуванням певної ставки процента до теперішнього періоду.

Тести

1. Проект – це:
 - а) комплексний план щодо майбутньої діяльності підприємства;
 - б) комплекс взаємозалежних заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей протягом обмеженого часу при обмежених грошових та інших ресурсах;
 - в) система заходів щодо вдосконалення організаційної структури підприємства;
 - г) сукупність правил, норм поведінки працівників в організації.
2. Оберіть чинники, що визначають кожний конкретний проект:
 - а) визначеність, просторовість, складність;
 - б) точність, ритмічність, цілеспрямованість;
 - в) масштаб, складність, терміни реалізації;
 - г) немає жодної правильної відповіді.
3. За характером і сферою діяльності розрізняють такі проекти:
 - а) промислові, економічні, організаційні, дослідницькі;
 - б) прості, мультипроекти, мегапроекти;
 - в) комерційні та некомерційні;

г) правильна відповідь а) та в).

4. Життєвий цикл проекту – це:

- а) період між двома фазами проекту;
- б) період між виникненням ідеї та її реалізації;
- в) період між моментом появи проекту і моментом його закриття;
- г) період між завершенням робіт по проекту і моментом його закриття.

5. Основними критеріями прийняття проекту є:

- а) можливість його реалізації;
- б) економічна ефективність;
- в) адміністративне забезпечення;
- г) всі відповіді вірні.

6. При проведенні техніко-економічного аналізу розглядаються такі питання:

- а) технічних можливостей, потреб матеріалів з урахуванням використовуваної техніки;
- б) номенклатури продукції та обсягу виробництва;
- в) рівня конкуренції та прогнозованої ціни продукції чи послуг;
- г) обсягів та напрямків інвестиційних витрат.

7. Побудова функціональної матриці передбачає:

- а) поділ влади і відповідальності за виконання проекту між проектним та функціональним менеджерами;
- б) слабкий контроль та слабку владу з боку проектного менеджера;
- в) абсолютну владу проектного менеджера і його відповідальність за завершення проекту відповідно до його завдання;
- г) об'єднання підприємств в одну організацію для виконання проекту.

8. Балансова матриця передбачає:

- а) поділ влади і відповідальності за виконання проекту між проектним та функціональним менеджером;
- б) слабкий контроль та слабку владу з боку проектного менеджера;
- в) абсолютну владу проектного менеджера і його відповідальність за завершення проекту відповідно до його завдання;
- г) об'єднання підприємств в одну організацію для виконання проекту.

9. Проектна матриця означає:

- а) поділ влади і відповідальності за виконання проекту між проектним та функціональним менеджером;
- б) слабкий контроль та слабку владу з боку проектного менеджера;
- в) абсолютну владу проектного менеджера і його відповідальність за завершення проекту відповідно до його завдання;
- г) об'єднання підприємств в одну організацію для виконання проекту.

10. Контрактна матриця характеризується:

- а) об'єднанням підприємств в одну організацію для виконання проекту,
- б) абсолютною владою проектного менеджера і його відповідальністю за завершення проекту відповідно до його завдання;
- в) слабким контролем та слабкою владою з боку проектного менеджера;
- г) поділом влади і відповідальності за виконання проекту між проектним та функціональним менеджером.

11. Аналіз комерційної реальності проекту передбачає:

- а) дослідження потенційних можливостей продажу продукції у запланованих обсягах та цінах;
- б) забезпечення проекту всіма необхідними ресурсами;
- в) усі відповіді вірні.

12. У процесі соціального аналізу проекту досліджують такі аспекти:

- а) дотримання норм чинного законодавства;
- б) динаміку цін на ринку за останні роки;
- в) відповідність проекту місцевому культурному і професійному рівню населення;
- г) жодної вірної відповіді.

13. Бюджет інвестиційного проекту характеризує:

- а) вхідні та вихідні грошові потоки;
- б) баланс між доходами і витратами від господарської діяльності за проектом;
- в) рівень забезпеченості проекту ресурсами; г) доходи від реалізації проекту.

14. Визначити, з якою метою застосовується дисконтування при розрахунках показників ефективності проекту:

- а) для врахування інфляції;
- б) для врахування ризику;
- в) для врахування дохідності фінансового ринку;
- г) для приведення в однакові умови за фактором часу.

15. Основними завданнями бюджетного контролю є:

- а) одержання точних оцінок витрат та їх розподіл у часі;
- б) своєчасність забезпечення проекту необхідними ресурсами;
- в) організація виконання кожним учасником проекту поставлених перед ним завдань;
- г) дослідження рівня цін на ринку, де реалізується проект.

16. Для моніторингу виконання проекту найчастіше використовують:

- а) сітковий графік;
- б) показники продуктивності праці;
- в) немає вірної відповіді.

Практичне заняття № 7
Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці.

Питання для обговорення:

1. Персонал підприємства: поняття, класифікація та сучасні тенденції формування.
2. Сучасна кадрова політика підприємства.
3. Продуктивність праці: поняття та методи оцінки.
4. Мотивація праці, її методи.
5. Організація, форми і системи оплати праці на підприємствах і в організаціях.
6. Сутність заробітної плати.
7. Форми оплати труда, що побудовані на основі тарифної системи.
8. Безтарифні моделі організації оплати праці на підприємстві. Сучасне регулювання оплати праці.
9. Організація оплати праці на підприємствах побутового обслуговування.
10. Доплати і надбавки до заробітної плати. Система преміювання працівників підприємства

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Трудомісткість	2. Виробіток
3. Керівники	4. Фахівці
5. Інші працівники управління	6. Професіонали
7. Молодший обслуговуючий персонал	8. Технічні службовці
9. Інженерно-технічні працівники (ІТП)	10. Працівники управління (службовці)
11. Робітники	12. Учні
13. Рівень плинності	14. Оборот кадрів
15. Інтенсивність обороту із прийняття	16. Коефіцієнт сталості
17. Інтенсивність обороту зі звільнення	18. Продуктивність праці
19. Кваліфікація	20. Професія
21. Персонал	

А) основний штатний склад працівників організації, які виконують виробничо-господарські й управлінські функції.

- Б) вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом спеціальних знань, практичних навичок, одержаних шляхом спеціальної освіти, навчання чи досвіду, які дають змогу здійснювати роботу у певній сфері суспільного виробництва.
- В) рівень професійної готовності працівника до певного виду робіт.
- Г) особи, які відповідають за працівників, наділені правами і повноваженнями з прийняття та керівництва реалізацією управлінських рішень, що стосуються об'єкта керівництва і підпорядкованого колективу працівників.
- Д) особи, які одержали спеціальну професійну підготовку у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» чи «магістр», вирішують на своїх робочих місцях завдання функціонального характеру і розробляють варіанти управлінських рішень, які подають на розгляд і затвердження керівниками.
- Е) особи, які мають базову вищу освіту, одержану у вищих навчальних закладах I—II рівнів акредитації за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» чи «бакалавр». Їх діяльність полягає здебільшого в обслуговуванні праці керівників і фахівців, хоча вони нерідко і самостійно виконують елементарні управлінські функції.
- Ж) працівники, що вирішують питання, що стосуються створення і впровадження у виробництво нових знань у формі теоретичних та прикладних розробок, а також розробляються варіанти вирішення окремих виробничих і управлінських проблем, остаточне розв'язання яких входить до компетенції керівників.
- З) професії, що вимагають знань, необхідних для підготовки, зберігання або відтворення інформації і проведення обчислень.
- И) працівники, які безпосередньо беруть участь у виробництві продукції (послуг), зайняті керуванням машинами, механізмами або агрегатними установками, спостереженням, управлінням і регулюванням автоматів, автоматичних ліній і автоматичних пристроїв (якщо їхня праця оплачується за тарифною сіткою робітників). Вони працюють під керівництвом інженерно-технічних працівників.
- К) персонал, який здійснює технічне, організаційне й економічне керівництво виробничим процесом та організовує діяльність інших працівників.
- Л) працівники, які виконують адміністративно-господарські, фінансові, маркетингові, розрахунково-бухгалтерські, статистичні, канцелярські та інші споріднені функції. Серед управлінських працівників розрізняють керівників, фахівців та ін.
- М) працівники, які доглядають за службовими приміщеннями, обслуговують робітників, інженерно-технічних працівників і службовців організації.
- Н) особи, які відбувають виробниче навчання безпосередньо на виробництві у ролі учнів індивідуального чи бригадного навчання (незалежно від віку), отримують плату за тарифною сіткою учнів, а також навчаються в навчальних закладах, створених організацією незалежно від системи оплати їхньої праці. Під час перекваліфікації або опановування іншої професії

робітники перебувають у складі учнів до моменту подолання ними відповідного випробування і присвоєння розряду за отриманою спеціальністю.

- О) процес оновлення колективу в результаті руху персоналу.
- П) співвідношення чисельності працівників, що звільнилися з підприємства за власним бажанням або з ініціативи адміністрації за порушення трудової дисципліни, та середньооблікової чисельності працівників у відсотках.
- Р) співвідношення загальної чисельності працівників, прийнятих за певний період, та середньооблікової чисельності працівників за цей період.
- С) співвідношення загальної чисельності працівників, звільнених за певний період та середньооблікової чисельності працівників за цей період.
- Т) відношення численності працівників, що працювали весь період, до середньооблікової чисельності працівників за цей період.
- У) показник ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, з одного боку, та кількості праці, витраченої на виробництво цього обсягу, з іншого боку.
- Ф) прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленої одним працівником за одиницю робочого часу.
- Х) обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт чи послуг).

Тести

1. Зовнішніми джерелами набору персоналу є:
 - а) навчання учнів на підприємстві;
 - б) перепідготовка своїх працівників;
 - в) регіональні біржі праці;
 - г) вакансії на підприємстві.

2. Спеціальність – це:
 - а) вид трудової діяльності;
 - б) різновид трудової діяльності у межах спеціальностей;
 - в) різновид трудової діяльності у межах кваліфікації.

3. Нормування праці необхідне для:
 - а) оптимальної організації заробітної плати;
 - б) визначення потреби у різних видах обладнання;
 - в) скорочення витрат матеріальних ресурсів на підприємстві;
 - г) забезпечення чіткої організації виробничого процесу;
 - д) планування чисельності працюючих.

4. До внутрішніх джерел набору персоналу відносять:

- а) регіональні бірж праці;
 - б) агентства з працевлаштування;
 - в) інформування працівників про наявні вакансії на підприємстві;
 - г) систему контрактів з навчальними закладами.
5. Основна мета кадрової політики підприємства полягає у:
- а) підтриманні постійної чисельності персоналу на підприємстві;
 - б) забезпечення кожного робочого місця і посади персоналом відповідної професії, спеціальності і кваліфікації;
 - в) пошуку та розповсюдженні інформації про навчання та перепідготовку персоналу;
 - г) дотриманні принципів наукової організації праці.
6. Інтенсивність праці визначається:
- а) тривалістю робочого дня;
 - б) ступенем продуктивного використання праці;
 - в) кількістю затрачених годин на виготовлення одиниці продукції.
 - г) кількістю фізичної і розумової енергії людини, витраченою за одиницю часу.
7. Продуктивність праці характеризується:
- а) обсягом випущеної продукції;
 - б) обсягом випущеної за одиницю часу продукції в розрахунку на одного працюючого;
 - в) обсягом реалізованої продукції в розрахунку на одного працюючого;
 - г) кількістю продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу;
 - д) жодна з відповідей неправильна.
8. Глибина розподілу праці на підприємстві залежить в першу чергу від:
- а) місця знаходження;
 - б) розміру підприємства;
 - в) форми власності.
9. Горизонтальна форма поділу праці на підприємстві – це:
- а) технологічні зв'язки між окремими підрозділами;
 - б) розкладання обсягу роботи на окремі завдання;
 - в) оперативно-календарне планування діяльності підрозділів підприємства;
 - г) форма, що охоплює і структурує складові внутрішнього середовища підприємства.
10. Вертикальна форма поділу праці на підприємстві спричинила:
- а) виникнення структур управління;
 - б) появу окремих цехів;
 - в) появу поняття загальної структури підприємства;
 - г) поділ цехів на основні, допоміжні та обслуговуючі.

11. Технологічний розподіл праці на підприємстві передбачає :
- а) розподіл робітників в залежності від складності робіт, що виконуються;
 - б) розподіл робітників по категоріям та посадам;
 - в) виділення окремих функціональних підрозділів підприємства.
12. Працівники підприємства, направлені на навчання з відривом від виробництва:
- а) входять до облікової чисельності персоналу;
 - б) не входять до облікової чисельності персоналу;
 - в) входять до явочної чисельності;
 - г) входять до середньооблікової чисельності.
13. Вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідних спеціальних знань і практичних навичок, називається:
- а) категорією;
 - б) кваліфікацією;
 - в) професією;
 - г) спеціальністю.
14. Технологічна трудомісткість визначається:
- а) витратами праці керівників;
 - б) відображає повні витрати праці на виготовлення одиниці продукції;
 - в) витратами праці основних робітників;
 - г) витратами праці допоміжних робітників.
15. Працівник підприємства, що готує та оформлює документацію, належить до категорії:
- а) робітник;
 - б) керівник;
 - в) професіонал;
 - г) технічний службовець.
16. Рівень плинності кадрів є:
- а) абсолютним показником руху персоналу;
 - б) відносним показником руху персоналу;
 - в) показником наявності персоналу;
 - г) показником продуктивності праці.
17. Персонал підприємства поділяється на промислово-виробничий і непромисловий за такою ознакою:
- а) за складністю виконуваних робіт;
 - б) за віком і професійним складом;
 - в) за характером участі у виробничій діяльності;
 - г) за категорією працівників.

18. Вузкий різновид трудової діяльності в межах професії – це:
- а) спеціалізація;
 - б) рівень кваліфікації;
 - в) кваліфікація;
 - г) спеціальність.
19. Вид трудової діяльності, який потребує спеціальних знань і практичних навичок – це:
- а) професія;
 - б) спеціальність;
 - в) кваліфікація;
 - г) спеціалізація.
20. Професія характеризує:
- а) стаж роботи на даному підприємстві;
 - б) вид трудової діяльності, здійснення якої потребує певних теоретичних знань та практичних навичок;
 - в) можливість очікування суміжної спеціальності;
 - г) сукупність певних теоретичних знань.
21. Сукупність працівників, зайнятих у виробництві або безпосередньому його обслуговуванні називають:
- а) трудовими ресурсами підприємства;
 - б) персоналом підприємства;
 - в) промислово-виробничим персоналом підприємства;
 - г) невиробничим персоналом підприємства;
 - д) трудовим потенціалом підприємства.
22. Співвідношення окремих категорій персоналу в межах його загальної чисельності – це:
- а) резерв персоналу;
 - б) структура персоналу;
 - в) категорія персоналу;
 - г) явочна чисельність.
23. Які категорії працівників відносяться до промислово-виробничого персоналу:
- а) основні робітники, допоміжні робітники, службовці, керівники;
 - б) робітники, службовці, керівники, спеціалісти;
 - в) робітники, керівники, спеціалісти, фахівці;
 - г) керівники, службовці, спеціалісти, фахівці, робітники.
24. Штатний розпис:
- а) документ про працівників, що займають керівні посади на підприємствах;
 - б) внутрішній нормативний документ, який визначає перелік посад, що є на

даному підприємстві, чисельність працівників за кожною з них і розміри їхніх місячних посадових окладів;

в) документ, який визначає різновид трудової діяльності в межах даної професії.

25. До основних робітників відноситься:

- а) наладчик токарного верстата;
- б) водій електрокара;
- в) токар механічного цеху;
- г) вантажник гальванічного цеху.

26. Різниця між обліковою та явочною чисельністю характеризує:

- а) плинність персоналу;
- б) структура персоналу;
- в) резерв персоналу, що має використовуватися для заміни тих, котрі не виходять на роботу з поважних причин;
- г) кількість персоналу, звільненого з поважних причин у звітному періоді.

27. Співвідношення кількості звільнених працівників з усіх причин і середньооблікової їх чисельності – це показник:

- а) стабільності персоналу;
- б) рівня дисципліни персоналу;
- в) частки окремих категорій персоналу;
- г) плинності персоналу.

28. Показник відповідності кваліфікації робітників рівню складності виконуваних ними робіт обчислюється як відношення:

- а) чисельність основних робітників до чисельності допоміжних робітників;
- б) загальної суми років роботи на даному підприємстві всього персоналу до середньооблікової чисельності;
- в) чисельність висококваліфікованих і кваліфікованих робітників до загальної кількості робітників;
- г) середнього тарифного розряду групи робітників до середнього тарифного розряду робіт, що виконують.

29. Продуктивність праці характеризується:

- а) обсягом випущеної продукції;
- б) обсягом випущеної продукції в розрахунку на одного працюючого;
- в) обсягом реалізованої продукції в розрахунку на одного працюючого;
- г) кількістю продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу.

Практичне заняття № 8

Тема 8. Витрати підприємства та формування собівартості послуг

Питання для обговорення:

1. Поточні витрати підприємства як комплексний економічний показник.
2. Включення поточних витрат у собівартість послуг. Класифікація витрат по певних ознаках.
3. Структура поточних витрат по окремих групах первинних елементів на підприємстві.
4. Калькуляція і її місце в економічних розрахунках.
5. Об'єкти калькуляції й калькуляційні одиниці.
6. Принципи розрахунку собівартості послуг.
7. Способи прогнозування собівартості послуг підприємства побутового обслуговування.
8. Методика розрахунку можливого зниження собівартості послуг підприємства під впливом різних факторів.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Рівноважна ціна	2. Ціна
3. Зовнішньоторговельна ціна	4. Оптова ціна підприємства
5. Державне регулювання цін	6. Ціноутворення
7. Оферта	8. Декорт
9. Світова ціна	10. Контрактна ціна
11. Демпінг	12. Оптова ціна промисловості
13. Цінова війна	14. Адвалорем
15. Роздрібна ціна	16. Ковзна ціна
17. Тариф	18. Аукціон
19. Знижка	20. Цінова дискримінація

- А) метод розрахунку за товари та послуги, які переміщують через кордон, з урахуванням відстані перевезення та ціни цих товарів або послуг.
- Б) продаж товарів і майна з прилюдних торгів у заздалегідь визначений час і в певному місці; покупцем стає той, хто запропонує найвищу ціну. У разі встановлення нижчої ціни на товар, ніж спочатку запропонована, цей товар може бути знятий з торгів.
- В) зниження ціни товарів у разі їх дострокової оплати або невиконання умов угоди.
- Г) експорт товарів за значно нижчими цінами, ніж на внутрішньому і світовому ринках, з метою витіснення конкурентів.
- Д) діяльність держави, спрямована на встановлення і збереження такого рівня

- цін, який забезпечував би рентабельну діяльність суб'єктів господарювання, паритет цін різних галузей народного господарства, реальність заробітної плати, стійкість валюти та інші економічні параметри в державі.
- Е) умова договору, що визначає розмір зменшення базової ціни товару, вказаної у договорі.
 - Ж) ціна на експортні та імпорتنі товари, яка встановлюється за взаємним договором між продавцем та покупцем товару.
 - З) це ціна, яка змінюється впродовж дії контракту визначеним сторонами способом.
 - И) ціна, зафіксована в контракті на момент його укладання, впродовж чинності контракту чи до моменту виконання.
 - К) ціна, за якою підприємство реалізує вироблену продукцію оптово-збутовим організаціям, за державним контрактом, посередницьким та іншим підприємствам і організаціям.
 - Л) ціна, за якою підприємства та організації-споживачі закупають продукцію у постачальницько-збутових організацій.
 - М) пропозиція про укладення угоди з детальним зазначенням її умов.
 - Н) ціна, за якою покупець готовий придбати визначену кількість товару, а виробник готовий запропонувати визначену кількість товару.
 - О) ціна, за якою здійснюється розрахунок з кінцевим споживачем товару.
 - П) грошове відбиття інтернаціональної вартості товару, реалізованого на світовому ринку, яка складається з національних вартостей внаслідок конкуренції.
 - Р) офіційно встановлена система ставок, за допомогою якої визначається розмір оплати за різні послуги.
 - С) грошовий вираз вартості товару.
 - Т) граничний стан ринку, коли відбувається послідовне зниження цін конкуруючими фірмами.
 - У) встановлення різних цін на однакові види товару, при цьому розходження в цінах не пов'язані з витратами.
 - Ф) це процес встановлення, формування нових цін і зміни діючих.

Тести

1. Грошовий вираз вартості товару – це:
 - а) дохід;
 - б) прибуток;
 - в) ціна;
 - г) виручка від реалізації товару.

2. Процес встановлення цін на товари і послуги – це:
 - а) ціноутворення;
 - б) ціновий механізм;
 - в) планування;
 - г) жодної вірної відповіді.

3. Найважливішими принципами ціноутворення є:
- а) гнучкість, адаптивність, цілеспрямованість;
 - б) науковість, безперервність, цільова спрямованість;
 - в) безперервність, керованість, підпорядкованість;
 - г) керованість, цільова спрямованість, адаптивність.
4. До основних умов здійснення процесу ціноутворення на підприємстві відносять:
- а) економічну самостійність;
 - б) комерційні умови діяльності;
 - в) рівновагу на ринку;
 - г) всі перелічені відповіді вірні.
5. Ціна, за якою підприємство реалізує вироблену продукцію оптово-збутовим організаціям, за державним контрактом, посередницьким та іншим підприємствам і організаціям – це:
- а) збутова ціна;
 - б) трансфертна ціна;
 - в) оптова ціна підприємства;
 - г) вільна ціна.
6. Ціна, за якою здійснюється розрахунок з кінцевим споживачем товару – це:
- а) роздрібна ціна;
 - б) відпускна ціна;
 - в) оптова ціна;
 - г) оптова ціна промисловості.
7. Ціна, за якою підприємства та організації-споживачі закупають продукцію у постачальницько-збутових організацій – це:
- а) оптова ціна підприємства;
 - б) роздрібна ціна;
 - в) закупівельна ціна;
 - г) оптова ціна промисловості.
8. Ціна, яка змінюється впродовж дії контракту узгодженими сторонами способом, називається:
- а) твердою;
 - б) контрактна;
 - в) ковзною;
 - г) кінцева.
9. Сукупність економічних елементів, які виражені абсолютним значенням у грошовому виразі – це:
- а) склад ціни;

- б) структура ціни;
- в) система ціни;
- г) вірної відповіді немає.

10. Співвідношення окремих складових елементів ціни в загальному її рівні – це:

- а) склад ціни;
- б) структура ціни;
- в) система ціни;
- г) вірної відповіді немає.

11. Державне регулювання цін спрямоване на забезпечення:

- а) збалансування ринку засобів виробництва і предметів споживання;
- б) розширення сфери застосування вільних цін;
- в) створення необхідних економічних гарантій для виробників;
- г) усі перелічені відповіді вірні.

12. До економічних методів ціноутворення відносять:

- а) встановлення фіксованих цін;
- б) встановлення регульованих цін;
- в) надання податкових пільг;
- г) встановлення дотацій виробникам окремих видів товарів.

13. До адміністративних методів регулювання процесів ціноутворення належать:

- а) встановлення дотацій виробникам окремих видів товарів;
- б) насичення ринку споживчими товарами;
- в) надання податкових пільг;
- г) кредитування підприємств.

14. Встановлення ціни на основі врахування власних витрат характеризує такий метод ціноутворення:

- а) встановлення ціни на основі попиту споживачів;
- б) «мінімальні витрати»;
- в) «змагання»;
- г) витратний.

15. Умова договору, що визначає розмір зменшення базової ціни товару – це:

- а) дисконт;
- б) знижка;
- в) дотація;
- г) жодної вірної відповіді.

16. Поняття «франко» в ціноутворенні означає:
- а) що визначена частина витрат із транспортування або навантаження товару включається в ціну виробника;
 - б) пункт, транспортні витрати до якого на шляху руху товару від продавця до покупця включаються в ціну товару;
 - в) відповідальність виробника за збереження та транспортування товару до визначеного пункту призначення, встановленого покупцем.
17. У структуру роздрібною ціни не входять витрати підприємства торгівлі на:
- а) зберігання товарів на складі;
 - б) доробку товару до вимог споживача;
 - в) страхування збереження товару;
 - г) погашення основної суми кредиту.
18. Різновидом вільних цін є:
- а) ціни каталогу;
 - б) ціни форвардних угод;
 - в) комісійні ціни.
19. Індикативні ціни встановлюються:
- а) на продукцію монопольних утворень;
 - б) на продукцію підприємств державного сектору;
 - в) на товари експорту-імпорту.
20. Мінімальна ціна товару визначається:
- а) рівнем витрат підприємства та його прибутку;
 - б) обліком та аналізом витрат;
 - в) монопольним статусом підприємства;
 - г) цінами конкурентів на аналогічний товар.
21. Ціни на транспортування вантажів, за споживання електроенергії, тепла, води та інших послуг – це:
- а) тарифи;
 - б) роздрібні ціни;
 - в) ринкові ціни;
 - г) договірні ціни.
22. Роздрібна ціна складається з:
- а) оптової ціни підприємства;
 - б) постачальницько-збутової націнки;
 - в) торгової надбавки;
 - г) опускної ціни підприємства.

23. Оптова ціна підприємства складається з:
- а) собівартості виробу;
 - б) торгової надбавки;
 - в) постачальницько-збутової націнки;
 - г) прибутку;
 - д) акцизного збору.
24. Надбавка до ціни надається за:
- а) підвищену якість товару;
 - б) гарантійне обслуговування;
 - в) підвищені витрати на виготовлення товару;
 - г) усі відповіді правильні.
25. Демпінговою вважається ціна, яка:
- а) суттєво більш висока, ніж при звичайних операціях;
 - б) обмежує право окремих споживачів;
 - в) суттєво більш низька, ніж при звичайних операціях.
26. У структуру оптової ціни виробника не входить:
- а) прибуток;
 - б) штрафи, сплачені підприємством;
 - в) ПДВ.
27. Верхню межу ціни формує:
- а) величина витрат на виробництво;
 - б) величина попиту на товар;
 - в) величина пропозиції.
28. У структуру ціни оптової торгівлі не входить:
- а) прибуток виробника;
 - б) прибуток постачальницько-збутової організації;
 - в) прибуток підприємства роздрібною торгівлі.
29. Фіксовані ціни на електроенергію встановлює:
- а) Національна компанія регулювання енергетики;
 - б) місцеві органи влади;
 - в) Державний комітет статистики.
30. Сезонні знижки надаються за купівлю товару:
- а) в період активного сезону;
 - б) поза періодом активного сезону;
 - в) за рішенням продавця.

Практичне заняття № 9
Тема 9. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства побутового обслуговування

Питання для обговорення:

1. Дохід і прибуток як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства.
2. Джерела формування прибутку (доходу) підприємства.
3. Розподіл чистого прибутку підприємства.
4. Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.
5. Рентабельність капіталу й рентабельність окремих видів послуг.
6. Напрямки підвищення ефективної діяльності підприємств побутового обслуговування в ринковому середовищі.

Практичні завдання

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Платіжне доручення	2. Грошові фонди
3. Фінансові ресурси	4. Фінансова діяльність
5. Грошові надходження підприємств	6. Овердрафт
7. Прибуток	8. Виручка від реалізації
9. Фінансове планування	10. Фінансові інвестиції
11. Дохід від участі в капіталі	12. Фінанси підприємств
13. Довгострокові забор'язання	14. Чистий прибуток
15. Грошові потоки	16. Фінансова стратегія
17. Бюджетування	18. Бюджет

- А) економічні відносини, пов'язані з рухом грошей, формуванням грошових потоків, розподілом і використанням доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання в процесі відтворення.
- Б) грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств.
- В) відокремлена частина грошових коштів, які мають цільове спрямування.
- Г) система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей.
- Д) кошти, які надходять на поточні й інші рахунки підприємств у банках та в касу підприємств.
- Е) надходження і витрати грошових коштів та їхніх еквівалентів.
- Ж) сума коштів, які надійшли на поточний рахунок підприємства в банку або касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.
- З) частина отриманого на вкладений капітал чистого доходу підприємства,

тобто винагорода за ризик підприємницької діяльності.

- И) прибуток, одержаний після сплати податків, що залишається в розпорядженні підприємства, яке відповідно до установчих документів визначає напрями його використання.
- К) активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку, зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора.
- Л) доходи від інвестицій, вкладених в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.
- М) довгострокова мета фінансової діяльності підприємства, що залежить від його фінансової політики, вибору найефективніших напрямів її досягнення.
- Н) процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства в плановому періоді.
- О) короткострокова позика банку.
- П) зобов'язання, які становлять тривале фінансування компанії.
- Р) технологія фінансового планування, обміну та контролю доходів (витрат), одержуваних від господарсько-виробничої діяльності, що дає змогу аналізувати заплановані та отримані фінансові показники.
- С) фінансовий план, який охоплює всі сторони діяльності підприємства, в якому зафіксовані у співвідношенні всі витрати, які повинні бути здійснені, та отримані результати в майбутньому в конкретно визначений термін.
- Т) розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника банку, котрий його обслуговує, про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок одержувача.

Тести

1. Фінансові ресурси підприємства – це:
 - а) кошти, призначені для придбання цінних паперів, інших суб'єктів господарювання;
 - б) кошти, спрямовані на поточні витрати, затрати на розширення відтворення і виконання фінансових зобов'язань;
 - в) грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства;
 - г) кошти, вкладені в невиробничу сферу підприємства.
2. Фіскальна політика – це:
 - а) політика уряду у сфері оподаткування;
 - б) формування бюджету;
 - в) політика уряду у сфері ціноутворення.
3. Непрямі податки – це:
 - а) податки, стягнені державою з прибутків або майна платника податків;
 - б) податки на товари та послуги;
 - в) податки, стягнені органами управління.

4. Прямі податки – це:

- а) податки, стягнені державою з прибутків або з майна платника податків;
- б) податки на товари та послуги;
- в) податки, стягнені органами управління.

5. До основних видів податків в Україні належать:

- а) тариф за вантажні перевезення;
- б) державне мито;
- в) акцизний збір;
- г) плата за землю.

6. З наведеного нижче переліку оберіть елементи податку:

- а) податкова база;
- б) податкова ставка;
- в) податкова пільга;
- г) суб'єкт оподаткування;
- д) орган, що контролює сплату податку;
- е) все, крім д);
- є) все, крім а).

7. Використання капіталу для придбання цінних паперів, що випускаються державою або підприємством, визначають як:

- а) реальні інвестиції;
- б) платоспроможність;
- в) ліквідність;
- г) фінансові інвестиції.

8. Письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів, яке засвідчує право власника на одержання після закінчення встановленого строку депозиту і відсотків про ньому – це:

- а) облігація
- б) акція
- в) вексель
- г) ощадний сертифікат

9. Цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує дольову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства – це:

- а) облігація
- б) акція
- в) вексель
- г) ощадний сертифікат

10. Вкажіть джерела формування власних фінансових ресурсів:

- а) бюджетні асигнування;
- б) прибуток;
- в) кредитні кошти;
- г) благодійні внески.

11. Під терміном «прибуток від реалізації продукції» розуміють:

- а) виручку, що отримана від реалізації продукції;
- б) грошовий вираз вартості товарів;
- в) різницю між обсягом реалізованої продукції у вартісному виразі (без непрямих податків) та її собівартістю;
- г) різницю між валовими доходами та валовими витратами підприємства, зменшену на величину амортизаційних відрахувань;
- д) чистий дохід підприємства.

12. Поняття «балансовий прибуток підприємства» включає:

- а) виручку, що отримана від реалізації продукції;
- б) різницю між обсягом реалізованої продукції у вартісному виразі та її собівартістю;
- в) прибуток від реалізації продукції, результат від інших реалізаційних операцій, різницю доходів та витрат по позареалізаційних операціях;
- г) виручку від реалізації продукції, зменшену на величину непрямих податків.

13. Норма прибутковості підприємства – це:

- а) прибуток, що отримує підприємство;
- б) відносна доходність або прибутковість, що виражається у відсотках до витрат коштів або капіталу;
- в) відношення прибутку до середньої вартості основних засобів та оборотних коштів;
- г) балансовий прибуток на 1 гривню реалізованої продукції;
- д) відношення прибутку до ціни виробу.

14. Рентабельність продукції визначається:

- а) відношенням балансового прибутку до обсягу реалізованої продукції;
- б) відношення прибутку від реалізації до виручки від реалізації (без непрямих податків);
- в) відношенням балансового прибутку до середньої вартості майна підприємства;
- г) відношенням балансового прибутку до середньої вартості основних засобів та матеріальних оборотних засобів.

15. Прибуток – це:

- а) різниця між сукупним доходом від певної діяльності та сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності;

- б) різниця між виручкою від реалізації товару та сумою податку на додану вартість;
- в) різниця між обсягом випуску і продажу продукції у вартісному виразі.

16. Визначте види прибутку залежно від видів діяльності підприємства:

- а) прибуток від комерційної діяльності;
- б) прибуток від операційної діяльності;
- в) прибуток від спонсорської діяльності;
- г) прибуток від звичайної діяльності;
- д) усі відповіді правильні.

17. Алгебраїчна сума фінансових результатів від звичайної та надзвичайної діяльності після відрахування податку на прибуток – це:

- а) балансовий прибуток;
- б) чистий прибуток;
- в) валовий прибуток;
- г) прибуток від операційної діяльності.

18. Відношення результату до витрат – це:

- а) рентабельність;
- б) ефективність;
- в) економічність;
- г) продуктивність.

19. Рентабельність – це:

- а) абсолютний показник ефективності діяльності підприємства;
- б) відносний показник ефективності діяльності підприємства;
- в) чистий прибуток підприємства;
- г) показник доходу підприємства.

20. Рентабельність виробу визначається як процентне відношення:

- а) прибутку до повної собівартості;
- б) валового прибутку до вартості виробничих фондів;
- в) балансового прибутку до вартості виробничих фондів.

21. Рентабельність виробництва визначається як процентне відношення:

- а) прибутку до повної собівартості;
- б) валового прибутку до вартості виробничих фондів;
- в) балансового прибутку до вартості виробничих фондів.

22. Рентабельність сукупного капіталу – це:

- а) відношення чистого прибутку до середньої вартості поточних активів підприємства;
- б) відношення чистого прибутку до середньої вартості сукупного капіталу

підприємства;

в) відношення прибутку до оподаткування до середньої вартості власного капіталу підприємства;

г) відношення прибутку до оподаткування до середньої вартості сукупного капіталу підприємства.

23. Рентабельність власного капіталу – це:

а) відношення чистого прибутку до середньої вартості поточних активів підприємства;

б) відношення чистого прибутку до середньої вартості власного капіталу підприємства;

в) відношення прибутку до оподаткування до середньої вартості власного капіталу підприємства;

г) відношення прибутку до оподаткування до середньої вартості сукупного капіталу підприємства.

24. Назвіть види рентабельності:

а) балансова рентабельність;

б) рентабельність виробництва;

в) чиста рентабельність;

г) рентабельність продукції;

д) рентабельність сукупного капіталу.

25. Вкажіть правильну відповідь:

а) рівень рентабельності залежить від величини прибутку прямо пропорційно;

б) рівень рентабельності залежить від величини прибутку обернено пропорційно;

в) рівень рентабельності не залежить від величини прибутку.

26. Взаємозв'язок між рівнем рентабельності продукції і величиною її собівартості:

а) прямий;

б) обернений;

в) взаємозв'язку немає.

27. Взаємозв'язок між рівнем рентабельності виробництва і вартістю основних фондів є:

а) прямий;

б) обернений;

в) взаємозв'язку немає.

28. Балансовий прибуток – це:

а) загальна сума прибутку підприємства за всіма видами діяльності;

б) прибуток, який за величиною завжди відповідає прибутку від звичайної

- діяльності підприємства;
в) валовий прибуток за мінусом першочергових платежів до бюджету.

Практичне заняття № 10

Тема 10. Інноваційні процеси на підприємстві побутового обслуговування

Питання для обговорення:

1. Інновації: сутність та класифікація.
2. Види і напрямки інноваційної діяльності підприємств побутового обслуговування.
3. Специфіка аналізу політу на інновації та мотивації суб'єктів інноваційного процесу.
4. Основні підходи створення й стимулювання попиту на інновації та особливості застосування цих підходів.
5. Інноваційна політика підприємства побутового обслуговування
6. Напрями підвищення ефективності здійснення інноваційної діяльності в підприємстві побутового обслуговування.

Практичні завдання

Презентації на тему:

1. Чим відрізняється інновація від нововведення
2. Інноваційна сфера, інноваційний процес, інноваційна діяльність
3. Фази інноваційний процес
4. Охарактеризуйте основні етапи та стадії інноваційного процесу
5. Сучасні типи інновацій
6. Що таке життєвий цикл інновацій

ТЕСТИ

1. Корисність інноваційних товарів відбиває їх:
 - а) вартість;
 - б) споживча вартість;
 - в) якість;
 - г) правильні відповіді «а» і «б»;
 - д) правильні відповіді «а» і «в».
2. Нововведення, що ведуть переважно до еволюційних перетворень у сфері діяльності конкретних підприємств, є:
 - а) локальними;
 - б) соціальними;
 - в) глобальними;
 - г) економічними;
 - д) технічними.

3. Пропозиція з використання якоїсь вже обґрунтованої та упровадженої ідеї називається:

- а) ініціацією інновацій;
- б) дифузією інновацій;
- в) нововведенням;
- г) інвенцією інновацій;
- д) усі відповіді правильні.

4. Інновації, що забезпечують виживання підприємств як реакція на нововведення, здійснюване конкурентами, називаються:

- а) стратегічними інноваціями;
- б) реактивними інноваціями;
- в) псевдоінноваціями;
- г) юридичними інноваціями;
- д) соціальними інноваціями.

5. За характером участі в процесі виробництва інновації поділяють на:

- а) науково-технічні та соціально-культурні;
- б) реактивні та стратегічні;
- в) ринкові та соціально-культурні; 18
- г) основні та додаткові;
- д) виробничі.

6. Технічні нововведення зумовлюють насамперед відповідні:

- а) соціальні нововведення;
- б) організаційні нововведення;
- в) економічні нововведення;
- г) локальні нововведення;
- д) юридичні нововведення.

7. Завершальною ланкою і формою матеріалізації фундаментальних досліджень, засобом безпосереднього впливу науки на сферу виробництва є:

- а) технологія;
- б) технологічна операція;
- в) дослідно-конструкторська розробка;
- г) нововведення;
- д) організація.

8. Пріоритетними напрямками науково-технічного прогресу є:

- а) створення нових технологій;
- б) удосконалення застосовуваних технологій;
- в) застосування прогресивних базових технологій;
- г) застосування інноваційних технологій.

9. Інноваційні процеси, результатом яких є нові вироби, технології їх виготовлення, засоби виробництва, називаються:

- а) економічними;
- б) соціальними;
- в) організаційними;
- г) технічними;
- д) юридичними.

10. Інноваційна політика підприємства – це:

- а) частина стратегії підприємства, що полягає у впровадженні цільових змін у виробничий процес;
- б) частина стратегії, спрямована на реалізацію шляхів впровадження інновацій;
- в) загальна стратегія підприємства, націлена на упровадження нових ідей та розробок у процес виробництва з метою їх комерційної реалізації.

11. Інноваційна політика підприємства передбачає:

- а) створення нових робочих місць;
- б) оновлення вироблюваної продукції;
- в) підвищення техніко-технологічного рівня виробництва;
- г) диверсифікацію виробництва.

12. Стратегія інноваційної діяльності спрямована на прийняття рішень відносно:

- а) нових ринків збуту продукції;
- б) оцінки рівня ризику витрат;
- в) наукових досліджень та конструкторських розробок;
- г) досягнення конкурентної переваги підприємства.

13. Назвіть, яка інноваційна стратегія визначається тим, що характер технологічних змін фірми підпорядкований політиці іншої фірми, яка є головною на даному ринку продукції і виступає замовником у кооперативних зв'язках:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- д) традиційна.

14. Визначте, яка інноваційна стратегія пов'язана з копіюванням технології виробництва продукції фірм-піонерів, виходом на ринок інтелектуальної власності:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;

- г) залежна;
- д) традиційна.

15. Назвіть, яка з інноваційних стратегій пов'язана з високим рівнем фінансових ризиків:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- д) традиційна.

Практичне заняття № 11

Тема 11. Економічна безпека підприємства побутового обслуговування.

1. Змістовно-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства.
2. Етапи забезпечення економічної безпеки.
3. Аналіз рівня економічної безпеки підприємства побутового обслуговування.
4. Якісні та кількісні показники рівня економічної безпеки підприємства побутового обслуговування.

Презентації на тему:

1. Способи забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.
2. Способи забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки підприємства
3. Способи забезпечення технічної складової економічної безпеки підприємства
4. Способи забезпечення політико-правової складової економічної безпеки підприємства
5. Способи забезпечення екологічної складової економічної безпеки підприємства
6. Способи забезпечення інформаційної складової економічної безпеки підприємства

Тести:

1. До джерел негативних впливів на економічну безпеку можна віднести:
 - а) свідомі дії окремих посадових осіб;
 - б) свідомі дії суб'єктів господарювання;
 - в) несвідомі дії окремих посадових осіб;
 - г) свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання (органів державної влади, конкурентів тощо).

2. Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб забезпечити:

- а) максимально можливий прибуток;
- б) незалежність підприємства;
- в) стабільне й максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому;
- г) високий рівень кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу, належної ефективності корпоративних НДЕКР.

3. До економічної небезпеки призводять такі основні етапи:

- а) «негативний» вплив факторів – актуальні питання, що вимагають обов'язкової відповіді;
- б) проблеми (кризи, банкрутства тощо);
- в) «негативний» вплив факторів, загрози, проблеми.

4. Основним способом забезпечення економічної безпеки є:

- а) належне зберігання комерційної таємниці;
- б) виробництво і реалізація доброякісної продукції за доступними цінами, що забезпечує довіру споживачів, належний попит;
- в) залучення нових інвесторів, технологій;
- г) фінансова допомога, пільги з боку держави.

5. Рівень поінформованості трудового колективу щодо нормативно-правових актів відноситься до:

- а) політико-правової складової;
- б) соціальної складової;
- в) кадрової складової;
- г) інтелектуальної складової.

6. Техніко-технологічну безпеку характеризують такі чинники:

- а) рівень капіталовкладення;
- б) тривалість робочої зміни;
- в) рівень завантаження спеціалізованого устаткування;
- г) довгострокові кредити.

7. До чинників фінансової безпеки відносять:

- а) частка на ринку;
- б) середня зарплата одного середньооблікового працівника;
- в) мінімальний розмір зарплати;
- г) частка витрат на науково-дослідні та конструкторські роботи.

8. Соціальну безпеку характеризують такі параметри:

- а) витрати сім'ї працівника на харчування;
- б) розмір заборгованості;
- в) середня зарплата наукового працівника;
- г) коефіцієнт витрат власними коштами.

9. Рівень конкурентоспроможності продукції відноситься до:
- а) екологічної складової;
 - б) фінансової складової;
 - в) соціальної складової;
 - г) техніко-економічної складової.
10. До інтелектуальної складової безпеки відносять:
- а) рівень платоспроможності підприємства;
 - б) бажання працівника приносити користь підприємству й суспільству;
 - в) доступ до «ноу-хау»;
 - г) чисельність працівників, які отримують мінімальний розмір зарплати.
11. До інформаційної складової відносять:
- а) планування роботи відповідних підрозділів підприємства;
 - б) планування розподілу ресурсів;
 - в) рівень корпоративної культури;
 - г) рівень поінформованості трудового колективу щодо нормативно-правових актів.
12. Екологічна складова включає:
- а) рівень дотримання всіх чинних екологічних норм;
 - б) рівень культури маркетологів;
 - в) ступінь поінформованості потенційних покупців;
 - г) ступінь довіри громадян до підприємства.
13. До морально-культурної складової належить:
- а) рівень створення і захисту інформації;
 - б) рівень морального стану колективу (гармонії, спорідненості);
 - в) коефіцієнт плинності працівників;
 - г) рівень травматизму на підприємстві.
14. Техніко-технологічну безпеку характеризують такі чинники:
- а) рівень капіталовкладення;
 - б) довгострокові кредити.
 - в) рівень завантаження спеціалізованого устаткування;
 - г) тривалість робочої зміни;
15. До чинників фінансової безпеки відносять:
- а) частка на ринку;
 - б) середня зарплата одного середньооблікового працівника;
 - в) частка витрат на науково-дослідні та конструкторські роботи.
 - г) мінімальний розмір зарплати.

Задачі

Задача 1.

Розрахувати прибуток, рентабельність виробництва та рентабельність продукції.

Підприємство виготовляє за рік 58900 кг продукції, в тому числі 67 % продукції А та 33 % продукції Б. Відпускні ціни на 1 т продукції А – 820 грн, Б – 950 грн, собівартість 1 тони продукції А – 765 грн, Б – 870 грн.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів дорівнює 2936 тис. грн; нормовані оборотні засоби - 989 тис. грн.

Задача 2.

За даними таблиці визначити маркетинговий потенціал іноземної фірми, яка намагається вийти на український ринок і розгортає бізнесову діяльність, якщо максимальна кількісна оцінка маркетингового потенціалу дорівнює 10 балів.

Вихідні дані

Складник маркетингового потенціалу	Коефіцієнт т вагомості	Рейтинг, балів
Якість продукції	0,3	8
Просування товару на ринок	0,14	2
Збут продукції споживачам	0,13	6
Адаптація до умов ринку	0,16	9
Охоплення ринків збуту	0,12	4
Платоспроможність	0,15	3

Задача 3.

За звітними даними встановлено економію витрат за рахунок зниження норм на 8 % та за рахунок зниження цін на 3 %.

Собівартість товарної продукції за звітом склала 120,6 млн. грн., витрати на сировину та матеріали – 80,8 млн. грн..

Визначити вплив вказаних факторів на собівартість продукції.

Задача 4.

Вартість купованих матеріальних ресурсів для виробництва одиниці продукції – 600 грн., у тому числі ПДВ. Витрати на виробництво і збут одиниці власної продукції підприємства складаються з таких статей витрат:

- матеріальні витрати (без урахування ПДВ) – 500 грн.;
- витрати на оплату праці – 264 грн.;
- відрахування на соціальні потреби – 99 грн.;
- амортизація основних фондів – 50 грн.;
- інші витрати – 87 грн.

Рівень рентабельності продукції – 30%. ПДВ – 20%. Річний обсяг випуску продукції – 23 тис.

Визначити річний ПДВ, який підприємство повинно сплатити в Державний бюджет.

Задача 5.

У звітному році собівартість товарної продукції склала 445,3 млн. грн., що обумовило витрати на 1 грн. товарної продукції на рівні 0,86 грн.

У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені на рівні 0,83 грн. Обсяг виробництва буде збільшено на 9%.

Визначити собівартість товарної продукції планового року.

Задача 6.

На підставі звітних даних по фармацевтичному підприємству (табл.) визначити коефіцієнти обігу по прийому і вибуттю, а також коефіцієнт плинності кадрів. Проаналізувати характер зміни цих показників.

Таблиця

Показники	Чисельність	
	базовий період	поточний період
Середньооблікова чисельність працівників	345	388
Прийнято працівників	42	43
Вибуло, в т.ч.		
призив до армії	35	39
ухід на пенсію	18	21
звільнено за прогули	5	2
звільнено за власним бажанням	14	16

Задача 7.

У звітному році обсяг випуску продукції склав 7500 тис. грн, середньооблікова чисельність працівників – 150 чол.

У плановому році обсяг продукції передбачається в сумі 8100 тис. грн, продуктивність праці працівника збільшиться на 7 % проти минулого року.

Визначити продуктивність праці одного працівника у звітному та плановому роках і середньооблікову чисельність працівників у плановому році.

Задача 8.

Обрати найбільш ефективніший варіант здійснення капітальних вкладень для підприємства.

Проект А. Обсяг інвестованих коштів складає 8 тис. грн., період експлуатації 5 років. Сума отриманих грошових потоків за 1 рік – 2000 грн., за 2 рік – 3000 грн., за 3 рік – 3000 грн., 4 рік – 2000 грн., 5 рік – 2000 грн.

Проект Б. Обсяг інвестованих коштів складає 7 тис. грн., період експлуатації 4 роки. Сума отриманих грошових потоків по роках: 1 рік – 3500 грн.; 2 рік - 4000 грн.; 3 рік – 2500 грн.; 4 рік – 2000 грн. Ставка дисконту складає 32%.

Визначити період окупності; чисту приведену вартість; норму прибутковості за кожним проектом. Зробити висновки.

Задача 9.

Використовуючи інструменти оцінки інвестиційних проектів (період окупності, чисту приведену вартість проекту, норму прибутковості) визначте доцільність впровадження проектів А і Б (табл.) на підприємстві. Ставка дисконтування 10%.

Таблиця

Рік	Проект А	Проект Б
1	-3000	-3000
2	1300	600
3	1100	900
4	800	1200
5	700	1300

Задача 10.

За даними таблиці розрахуйте показники рентабельності продукції та виробництва за два періоди. Проаналізуйте зміну розрахованих показників.

Таблиця

Показник	Одиниця вимірювання	Рік	
		2011	2012
Кількість виробів, що випускаються	шт.	15000	20000
Ціна одного виробу	грн	60	60
Собівартість одного виробу	грн	50	52
Середньорічна вартість ОВФ	тис. грн.	1601,90	2328,84
Середні залишки оборотних коштів	тис. грн.	54,72	81,34

Задача 11.

Визначити норматив оборотних засобів, вкладених у запаси готової продукції по підприємству, за даними табл.

Таблиця

Вихідні дані

Назва виробу	Норма запасу в днях					Частка у загальному випуску продукції, %
	Час на підбір	Час на комплектування	Час на упакування	Час на відвантаження	Час на оформлення розрахункових документів	
А	5	-	1	1	3	15
Б	-	4	0,5	0,5	3	25
В	1	3	1	1	3	40
Г	-	-	0,5	0,5	3	20

Плановий випуск товарної продукції за виробничою собівартістю в четвертому кварталі – 320 тис. грн.

Задача 12.

Визначити витрати на 1 грн товарної продукції і процент зниження собівартості продукції за даними табл.

Таблиця

Вихідні дані

Вироби	Річний випуск, шт.		Собівартість одиниці продукції, грн/шт.		Гуртова ціна за одиницю, грн/шт.
	Звіт	План	Звіт	План	
Х	4000	4300	80	78	83
У	10000	9000	16	14	18

Задача 13.

Підприємство виготовляє за рік 150000 шт. виробів, у тому числі 88 % виробів А та 12 % виробів Б. Відпускні ціни одного виробу А – 50 грн, Б – 90 грн, собівартість одного виробу А – 42 грн, Б – 70 грн.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів дорівнює 3500 тис. грн; нормовані оборотні засоби - 989 тис. грн. Розрахувати прибуток, рентабельність виробництва та рентабельність продукції.

Задача 14.

За даними таблиці проаналізуйте склад і структуру майна підприємства. Зробіть висновки щодо його зміни за звітний період.

Таблиця

Майно підприємства	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Зміни за звітний період		Темпи росту за звітний період, %
	Сума, грн.	Пит. вага, %	Сума, грн.	Пит. вага, %	Сума, грн.	Пит. вага, %	
1. Довгострокові активи (основні засоби та вкладення)	24700		65048				
2. Нематеріальні активи	17600		38900				
3. Поточні активи	45196		57800				
Разом майна підприємства							

Задача 15.

У звітному році підприємство виготовило 1500 виробів, з них 60% вищої якості. Планом передбачено збільшити випуск цієї продукції до 87% у загальному обсязі. Ціна виробів вищої категорії якості 1260 грн., а ціна виробів нижчого сорту 1210 грн. Визначити коефіцієнт сортності, який планується, і його зміну порівняно зі звітним періодом.

Обсяг реалізації продукції на підприємстві становить 140 млн. грн. Середньорічний залишок оборотних засобів складає 73 млн. грн. Визначити тривалість одного обороту, коефіцієнт завантаження та коефіцієнт оборотності.

Задача 16

Річний план реалізації продукції на підприємстві становить 28 млн. грн. Середньомісячна сума оборотних засобів запланована у сумі 7 млн. грн. Внаслідок переведу цехів на нові технології тривалість одного обороту скоротилась на 10 днів. Визначити планову і фактичну тривалість одного обороту, плановий і фактичний коефіцієнт оборотності та кількість вивільнених оборотних коштів внаслідок прискорення їх оборотності.

Задача 17

Визначити цехову, виробничу і повну собівартість продукції, виготовленої в січні, за таких даних:

вартість витраченої сировини — 20 тис. грн;

заробітна плата основних робітників — 1 тис. грн;

нарахування на заробітну плату основних робітників — 0,375 тис. грн;

витрати на утримання обладнання цехів підприємства — 1,8 тис. грн;

амортизація будівлі виробничого корпусу — 2,7 тис. грн;

витрати на оренду приміщення офісу — 1,9 тис. грн;

заробітна плата адміністративно-управлінського персоналу — 1,1 тис. грн;

нарахування на заробітну плату адміністративно-управлінського персоналу — 0,41 тис. грн;
витрати, пов'язані з дослідженням ринку — 1,5 тис. грн;
витрати на оплату енергії, спожиту підприємством під час виготовлення продукції — 1,75 тис. грн.

Рекомендована література

- 1 Гаврилюк Л.И. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни - Житомир: ЖІТІ, 2010. - 152 с.
- 2 Економіка виробничого підприємництва: Навчальний посібник / За ред. Й.М. Петровича. - 3-тє вид., випр. - К.: Знання-Прес, 2013. - 405 с.
- 3 Економіка виробничого підприємства.: Підручник /За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2010. – 528 с.
- 4 Економіка підприємства: Навчальний посібник / За ред. А.В. Шегди. - 3-тє вид., випр. - К.: Знання-Прес, 2013. - 335 с.
- 5 Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2013. - 608с.
- 6 Лудчепко Я.О., Крионенко І.В. Економічна ефективність інвестицій: Монографія. — К.: Вища школа, 2012, — 191 с.
- 7 Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – К.: МАУП, 2013. – 304 с.
- 8 Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: 36. практичних задач і ситуацій: Навчальний посібник - К.: КНЕУ, 2010. – 323 с.
- 9 Примак Т.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник - 4-тє вид., стереотипне - К.: Вікар, 2016. - 219 с.т – (Вища освіта ХХІ століття).
- 10 Примак Т.О. Маркетинг: Навчальний посібник — 2-ге вид., перероблено та доповнено - К.: МАУП, 2013. - 220 с.
- 11 Протопопова В.О., Полонський А.Н. Економіка підприємства: Навчальний посібник - К.: ЦУЛ, 2012. - 220 с.

